

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Mirjam HOČEVAR

**RAZVOJNE MOŽNOSTI ZA PODEŽELSKI TURIZEM NA
TRAVNI GORI**

DIPLOMSKO DELO

Visokošolski strokovni študij

Ljubljana, 2007

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Mirjam HOČEVAR

**RAZVOJNE MOŽNOSTI ZA PODEŽELSKI TURIZEM NA
TRAVNI GORI**

DIPLOMSKO DELO
Visokošolski strokovni študij

**DEVELOPMENT POSSIBILITIES FOR TOURISM ON
TRAVNA GORA**

GRADUATION THESIS
Higher professional studies

Ljubljana, 2007

Diplomsko delo je zaključek Visokošolskega strokovnega študija kmetijstvo - zootehnika. Opravljeno je bilo na območju Travne gore z izvajanjem ankete na obstoječih turističnih ponudbah. Anketiranje je potekalo dva meseca (julij–avgust). Ostale obveznosti so bile opravljene na Katedri za agrarno ekonomiko, politiko in pravo Oddelka za zootehniko Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Komisija za dodiplomski študij Oddelka za zootehniko je za mentorja diplomskega dela imenovala doc. dr. Luko JUVANČIČA.

Recenzent: doc. dr. Dragomir KOMPAN

Komisija za oceno in zagovor diplomskega dela:

Predsednik: doc. dr. Stanko KAVČIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: doc. dr. Luka JUVANČIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: prof. dr. Dragomir KOMPAN
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Datum zagovora:

Naloga je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisana se strinjam z objavo svoje naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddala v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Mirjam Hočevar

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Vs
DK	UKD 338.48(043.2)=163.6
KG	gospodarstvo/podeželski turizem/ankete/Slovenija
KK	AGRIS E14
AV	HOČEVAR, Mirjam
SA	JUVANČIČ Luka (mentor)
KZ	SI-1230 Domžale, Groblje 3
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko
LI	2007
IN	RAZVOJNE MOŽNOSTI ZA PODEŽELSKI TURIZEM NA TRAVNI GORI
TD	Diplomsko delo (visokošolski strokovni študij)
OP	X, 40 str., 6 pregl., 16 sl., 2 pril., 39 vir.
IJ	sl
JI	sl/en
AL	Turizem je ena od najhitreje rastočih gospodarskih dejavnosti in kot tak vse pomembneje vpliva tudi na splošni gospodarski razvoj. Turizem je lahko pomemben generator razvoja tudi na podeželskih območjih, katerih razvojni potenciali so omejeni. Razvoj turizma na podeželju nudi možnost dodajanja vrednosti obstoječim dejavnostim (zlasti kmetijstvu) in je hkrati tudi možen vir dodatnih dohodkov in zaposlitev lokalnega prebivalstva. V nalogi smo veljavnost teh predpostavk preverili na primeru Travne gore (občina Sodražica). Obstoječa ponudba Travne gore je zaenkrat omejena samo na planinski dom. V nalogi smo identificirali in sistematično opisali potencialno zanimive turistične rabe še za nekaj lokacij v okolici Travne gore. Analiza povpraševanja je temeljila na anketiranju obiskovalcev Travne gore. Izkazalo se je, da prevladujejo individualni obiskovalci (sami, v družinskem ali prijateljskem krogu), med njimi so večinoma domačini ali pa gostje na enodnevnem obisku. Na podlagi njihovih odgovorov lahko sodimo, da so motivi njihovega obiskovanja povezani z aktivnim preživljanjem prostega časa v naravi (pohodništvo, kolesarjenje, lov). Od turistične infrastrukture pogrešajo predvsem boljše gostinske in nastanitvene zmogljivosti, posebej v smislu turističnih kmetij. Analiza ponudbe je temeljila na razgovorih s ključnimi informatorji (najemnica doma na Travni gori, župan občine Sodražica in predsednik turističnega društva Sodražica). Iz intervjujev sem ugotovila, da so te osebe močno motivirane za oživitev turistične ponudbe in pripravljeni na skupno sodelovanje.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Vs

DC UDC 338.48(043.2)=163.6

CX economics/rural tourism/questionnaires/Slovenia

CC AGRIS E14

AU HOČEVAR, Mirjam

SA JUVANČIČ Luka (mentor)

KZ SI-1230 Domžale, Groblje 3

PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Zootechnical Department

PY 2007

TI DEVELOPMENT POSSIBILITIES FOR TOURISM ON TRAVNA GORA

DT Graduation thesis (Higher professional studies)

NO X, 40 p., 6 tab., 14 fig., 2 ann., 39 ref.

LA sl

AL sl/en

AB Tourism is one of the fastest growing economic activities and is therefore important for the general economic development. It is also important for the development of the rural tourism which has a limited potential. Rural tourism development adds value to the existing activities (especially agriculture) and also offers income and employment to local inhabitants. These suppositions have been verified on the example of Travna Gora (Sodražica community). In Travna Gora there is currently only a lodge. Some interesting tourist locations in the surrounding area of Travna Gora have been identified and systematically described in this research work. The analysis of demand was based on a survey in which visitors to Travna Gora were participating. As it turned out, individual visitors prevail (single, families, friends). They are mostly locals or guests visiting only for a day. The majority of them like spending their free time actively (hiking, cycling, hunting). There is a lack of good restaurants and accommodation, especially in the sense of tourist farms. The analysis of demand was also based on discussions with the manager of the lodge in Travna Gora, the mayor of Sodražica and the president of the local Tourist Association. All the interviews showed that everyone was motivated to revive the tourist demand and was ready to cooperate in order to achieve the common goal.

KAZALO VSEBINE

	str.
Ključna dokumentacijska informacija (KDI)	III
Key words documentation (KWD)	IV
Kazalo vsebine	V
Kazalo preglednic	VII
Kazalo slik	VIII
Kazalo prilog	IX
Okrajšave in simboli	X
1 UVOD	1
1.1 OPIS PROBLEMA	1
1.2 DELOVNE HIPOTEZE	1
1.3 PREDSTAVITEV VSEBINE	2
2 PREGLED OBJAV	3
2.1 TURIZEM NA PODEŽELJU – DEJAVNIKI IN TRENDI RAZVOJA	3
2.1.1 Ekonomski argumenti za razvoj turizma na podeželju	3
2.1.2 Povezave med večnamenskim kmetijstvom in turistično dejavnostjo	9
2.2 PODEŽELSKI TURIZEM V SLOVENIJI – RAST IN RAZVOJ	11
2.2.1 Pregled stanja podeželskega turizma v Sloveniji	11
2.2.2 Razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah	13
2.3 TURIZEM NA OBMOČJU TRAVNE GORE	14
2.3.1 Pregled stanja skozi čas	14
2.4 TURISTIČNO ZANIMIVE LOKACIJE	16
2.4.1 Ogenjca	16
2.4.2 Jelenov žleb	16
2.4.3 Glažuta	16
2.4.4 Nova Štifa	16
2.4.5 Soteska Kadice	17
2.4.6 Tržni dnevi v Sodražici	17
2.5 POTENCIALI ZA RAZVOJ PODEŽELSKEGA TURIZMA	19
2.5.1 Ocena splošne razvitosti	20
3 MATERIAL IN METODE	21
3.1 ANKETA "PRIHODNOST RAZVOJA PODEŽELSKEGA TURIZMA NA TRAVNI GORI"	21
3.2 PREGLED VSEBINSKEGA DELA ANKET	21
3.3 PRIDOBIVANJE INFORMACIJ PONUDNIKOV	22

4	REZULTATI	23
4.1	ANALIZA POVPRASEVANJA	23
4.1.1	Splošni podatki gostov	23
4.2	ANALIZA PONUDBE	33
4.2.1	Intervju z najemnico doma, Vero Guljaš	33
4.2.2	Intervju z županom Sodražice, Blažem Milavcem	34
4.2.3	Intervju z aktivnim članom turističnega društva, Dejanom Drobničem	35
5	RAZPRAVA IN SKLEPI	36
5.1	RAZPRAVA	36
5.1.1	Prednosti	37
5.1.2	Slabosti	37
5.1.3	Priložnosti	38
5.1.4	Tveganja	38
5.2	SKLEPI	39
6	POVZETEK	40
7	VIRI	41
	ZAHVALA	
	PRILOGE	

KAZALO PREGLEDNIC

	str.
Pregl. 1: Regionalna bruto dodana vrednost po dejavnostih (%) v osnovnih cenah, tekoče cene v Sloveniji (SURS, 2007)	5
Pregl. 2: Regionalna bruto dodana vrednost po dejavnostih (%) v osnovnih cenah, tekoče cene v JV Sloveniji (SURS, 2007)	6
Pregl. 3: Zaposlenost prebivalstva po Standardni klasifikacijski dejavnosti, na 1000 prebivalcev, od leta 1995 do 2006 (SURS, 2007)	7
Pregl. 4: Delovno aktivno prebivalstvo po SKD v JV Sloveniji, julij 2007 (SURS, 2007)	8
Pregl. 5: Št. turističnih kmetij v JV Sloveniji v primerjavi s Slovenijo (MKGP, 2007a)	12
Pregl. 6: Dopolnilne dejavnosti na družinskih kmetijah v Sloveniji, po letih (SURS, 2007a)	13

KAZALO SLIK

	str.
Slika 1: Št. turističnih kmetij po statističnih regijah 2007 (STO, 2007)	12
Slika 2: Dom na Travnici gori (foto: M. Hočevar, 2007)	15
Slika 3: Bungalova v bližini doma Travnice gore (foto: M. Hočevar, 2007)	15
Slika 4: Zemljevid območja Travnice gore, kjer so označene turistične točke (Atlas Slovenije, 1985)	18
Slika 5: Oddaljenost obiskovalcev	23
Slika 6: Pogostost obiska gostov Travnice gore oz. njene okolice v zadnjih 12 mesecih	24
Slika 7: Populacija gostov glede na starost	25
Slika 8: S kom so anketirani gostje prispeli na lokacijo glede na pogostost obiska	26
Slika 9: Oddaljenost cilja glede na pogostost obiska	27
Slika 10: S kom so prispeli anketirani gostje glede na starost	28
Slika 11: Pogostost obiska glede na starosti	29
Slika 12: Ocena kakovost storitev na območju Travnice gore	30
Slika 13: Ocena o izboljšavi kakovosti turistične ponudbe	31
Slika 14: Katere ponudbe bi uporabljali, glede na izboljšavo	32

KAZALO PRILOG

Priloga A: Anketa za obiskovalce

Priloga B: Anketa ključnih informatorjev

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

AKTRP – Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja

BDV – Bruto dodana vrednost

CRPOV – Celostni razvoj podeželja in obnove vasi

MKGP – Ministrstvo Republike Slovenije za kmetijstvo, okolje in prostor

OECD – Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj

OMD – Omejene možnosti za kmetijstvo

SKD – Standardna kvalifikacijska dejavnost

SURS – Statistični urad Republike Slovenije

VNK – Večnamensko kmetijstvo

1 UVOD

1.1 OPIS PROBLEMA

Šele v začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja se je začelo uveljavljati spoznanje, da mora postati podeželje samostojen subjekt razvoja in ne zgolj obrobni dejavnik v razvoju urbanih središč ali celo povsem podrejeno razvojnim interesom teh središč. Podeželje ima v primerjavi z urbaniziranimi območji zelo specifične razvojne potrebe, probleme in priložnosti, ki zahtevajo tudi specifičen razvojni pristop (Kovačič, 2003).

Ob relativno upadajočem gospodarskem pomenu kmetijstva je gospodarski razvoj podeželja vse bolj odvisen od uspešnosti zagotavljanja dopolnilnih in alternativnih dohodkovnih virov. To velja še posebej za področje turizma, ki je poleg kmetijstva in gozdarstva gotovo ena najpomembnejših gospodarskih dejavnosti v podeželskem prostoru. Turistična stroka je razvila in uveljavila izraz »podeželski turizem« kot specifičen strokovni pojem. Ta označuje posebne in značilne oblike turistične ponudbe, ki jih podeželje lahko razvije kot tudi posebne pristope za spodbujanje razvoja turizma v podeželskih območjih (Kovačič, 2003).

V nalogi želimo preveriti, kakšne so možnosti za razvoj turističnih dejavnosti na območju Travne gore. Travna gora nad Sodražico je z gozdovi in pašniki pokrit gorski hrbet na nadmorski višini 800 do 1000 m. Osrednja turistična točka je Dom na Travni gori. Dom trenutno nudi samo gostinsko ponudbo, ki pa ne privabi veliko gostov. Objekt ima neizkoriščene nastanitvene zmogljivosti. Območje Travne gore je primerno za rekreacijske dejavnosti, kot so pohodništvo, kolesarstvo ali jahanje in je odlično izhodišče do drugih znamenitosti v zaledju Velike gore. V neposredni bližini doma je bilo v preteklosti urejeno tudi smučišče in proge za tek na smučeh. Velik del turističnih potencialov (razen deloma pohodništva) je trenutno neizkoriščenih.

Na območju Travne gore je bila leta 1997 izvedena tudi uvajalna faza projekta CRPOV. Pobuda o širitvi turističnih dejavnosti je bila v zaključnem poročilu identificirana kot ena od osrednjih razvojnih možnosti območja. Do realizacije projektov s področja turizma pa ni prišlo.

V nalogi smo se osredotočili na možnosti ponovne oživitve rekreacijske infrastrukture in razširitve turističnih aktivnosti na Travni gori. Poleg obstoječe turistične ponudbe (Dom na Travni gori) smo želeli preveriti tudi, kakšna je pripravljenost kmetij v tem območju v turistično ponudbo. Poleg neposredne vključitve kmetij z uvajanjem dopolnilnih dejavnosti nas je zanimalo, ali so kmetije zainteresirane sodelovati v intenzivnejši turistični rabi območja. Pri tem je mišljeno predvsem njihovo mnenje glede morebitnih širitev športno-rekreacijskih zmogljivosti.

1.2 DELOVNE HIPOTEZE

V nalogi smo se osredotočili na možnosti ponovne oživitve rekreacijske infrastrukture in razširitve turističnih aktivnosti na Travni gori. V okviru slednjega smo izvedli sistemsko analizo dejavnikov, ki vplivajo na razvojni potencial turizma na analiziranem območju. Pri obstoječih ponudnikih in nosilcih odločanja na lokalni ravni sem se pozanimala o njihovem videnju razvoja turistične ponudbe na območju Travne gore. Izvedli smo anketo na

naključnem vzorcu obiskovalcev Travnice gore, na podlagi katere smo pridobili informacije o motivih njihovega obiska, o njihovem zadovoljstvu z obstoječo ponudbo in o njihovih predlogih morebitnih izboljšav.

V okviru diplomske naloge preverjamo naslednje delovne hipoteze :

- del splošnih trendov turističnega povpraševanja, ki gre v smeri preživljanja krajših in aktivnih počitnic, nudi možnosti za razširitev turistične ponudbe na območju Travnice gore;
- prebivalci analiziranega območja (zlasti tisti z obstoječimi turističnimi kapacitetami) zaznavajo te trende kot poslovno priložnost, v katero so pripravljeni vložiti dodatna sredstva;
- obseg povpraševanja po različnih oblikah turističnih storitev presega obstoječe turistične zmogljivosti na Travnici gori.

1.3 PREDSTAVITEV VSEBINE

V pregledu objav smo ekonomsko argumentirali, zakaj naj bi se odločali ljudje za podeželski turizem, saj podeželski turizem predstavlja enega od pomembnih razvojnih potencialov.

Predstavili smo povezavo večnamenskosti kmetijstva in turizma, saj je njegov pomen izboljšalo stanje »neblagovnih« funkcij kmetijstva.

Sledi kratek pregled podeželskega turizma v Sloveniji in pregled stanja na območju Travnice gore. Travnica gora je območje, ki je za turizem prav gotovo zanimivo in ima veliko možnosti za prilagajanje svoje ponudbe potrebam turistov. Med turistično zanimivejšimi smo izpostavili tudi nekaj lokacij.

Dobri so tudi potenciali za razvoj turizma, saj se je občina vključila v program Leader, ki omogoča tudi sofinanciranje projektov, določenih v lokalnih razvojnih strategijah.

Izvedli smo tri individualne intervjuje z najemnico doma na Travnici gori, županom Sodražice in predsednikom turističnega društva Sodražica in poizkušala pridobiti mnenje naključnih obiskovalcev: gostov Doma na Travnici gori.

Izvedli smo še anketo med obiskovalci in ključnimi informatorji. Na podlagi tega ocenjujem, da so možnosti razvoja turizma na Travnico gori dobre. Dodatna ponudba bi prispevala k oživitvi tega območja. Na koncu so še moji predlogi, ki bi izboljšali turistično ponudbo.

2 PREGLED OBJAV

2.1 TURIZEM NA PODEŽELJU – DEJAVNIKI RAZVOJA IN RAZVOJNI TRENDI

2.1.1 Ekonomski argumenti za razvoj turizma na podeželju

Kljub majhnosti slovenska kmetija zaposluje 10 % več delovne sile kot povprečna kmetija v EU. Ta podatek kaže na nizko storilnost dela, ki v povezavi z nizko ravno poklicne usposobljenosti ter zgoraj opisanimi razmerami in danostmi prispeva h konkurenčnemu zaostajanju slovenskega kmetijstva v primerjavi s povprečjem EU. Dopolnilne dejavnosti v kmetijstvu niso nič novega, vendar je zanimanje zanje v zadnjih letih mnogo večje. Razlog to je v slabšem dohodkovnem položaju kmetijstva ter manjših možnosti za zaposlitev zunaj kmetije (Erhart in sod., 2004).

Večini kmečkih gospodinjstev dohodek iz kmetijstva ne zagotavlja zelenega ekonomskega standarda. Pogosto dohodki kmečkega gospodinjstva ne omogočajo doseganje paritetnega dohodka niti nosilcu kmetijske dejavnosti. Če kmetovalci želijo dosegati zadovoljiv dohodek, morajo del sredstev dobiti iz drugih virov. Alternativni viri dohodkov kmečkega gospodinjstva lahko izhajajo iz zaposlitve izven kmetije, dejavnosti, ki ni povezana s kmetijstvom, ali dopolnilne dejavnosti v kmetijstvu (Juvančič, 2004a).

Ugotovitve o ekonomski smiselnosti, morda celo o ekonomski nujnosti pluriaktivnosti kmetijskih gospodinjstev potrjuje razširjenost mešanih in dopolnilnih kmetij, ki so značilna socio-ekonomska struktura vseh razvitih gospodarstev. Po podatkih Eurostata in podatkih popisa kmetijskih gospodarstev iz leta 2000 se v Sloveniji in večini evropskih držav odvijajo podobne strukturne spremembe na kmečkih gospodinjstvih: na eni strani velika specializirana in tržno usmerjena kmečka gospodinjstva, na drugi pa manjša kmečka gospodinjstva, ki morajo del prihodka pridobivati izven kmetijstva (Oblak, 2002).

V Sloveniji imamo veliko majhnih kmetij. Veliko kmetijskih zemljišč – njive, travniki in pašniki – zaraščajo. Veliko delovne sile, vendar slabo izkoriščena, saj upada število zaposlenih v kmetijstvu. Juvančič (2003) pravi, da so to posledice nemobilnosti proizvodnih dejavnikov (neugodne strukture) v kmetijstvu: visok delež stalnih stroškov in skupno višji stroški na enoto, prenizek dohodek iz kmetijstva na enoto (velikosti opravljenega dela) v primerjavi s pričakovanji (paritetni¹ dohodek), nesposobnost akumuliranja kapitala in samostojnega izvajanja poslovnih investicij, zaostajanje v gospodarskem in socialnem razvoju, revščina in socialno razslojevanje, regionalne razlike v gospodarski razvitosti.

Na zgoraj navedene strukturne probleme slovenskega kmetijstva se kmetijska politika v Sloveniji odziva s podporo razvoju dodatnih virov dohodka in zaposlitve v okviru dopolnilnih dejavnosti na kmetijah. Naložbe v dopolnilne dejavnosti so predmet izdatnejših javnofinančnih podpor od programa predpristopne pomoči kmetijstvu in razvoju podeželja (program SAPARD) naprej. Med podprtimi projekti so v obdobju od začetka izvajanja programa SAPARD do danes prevladoval predvsem naložbe v opravljanje turističnih dejavnosti na kmetijah. Te dejavnosti naj bi prispevale k boljšemu dohodkovnemu statusu kmetijskih gospodinjstev in k zagotovitvi alternativnih virov zaposlovanja. Njihov namen je najbolje izkoristiti razvojne možnosti neposrednega okolja

¹ Usklajen, sorazmeren. Pariteta cen posameznih proizvodov; pogojeni gospodarjenja in paritete v industriji/pariteta med ljudmi, enakost (SSKJ).

in dopolniti ponudbo z vrsto regionalnih proizvodov in storitev ter tako prispevati v smeri spodbujanja podjetniškega sektorja in konkurenčnosti (Juvančič, 2003).

Splošni cilj programa dopolnilnih in dodatnih dejavnosti na kmetijstvu je izboljšati učinkovitost razporejenega dela na kmetijah in tako zagotoviti dodatne vire zaposlovanja in boljši dohodek. Posredno lahko pričakujemo pozitiven vpliv na ekonomsko, socialno in okoljsko stanje na podeželskih območjih, za katere so pogosto značilni neugodni pogoji za kmetijsko pridelavo in spopadanje z znatnim zaostankom v gospodarskem razvoju (Juvančič, 2003).

Preglednica 1: Regionalna bruto dodana vrednost po dejavnostih (%) v osnovnih cenah, tekoče cene v Sloveniji (SURS, 2007b)

Leto	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Kmetijstvo, lov in gozdarstvo; ribištvo	3,9	4,1	3,9	3,3	3,2	3,0	3,2	2,6	2,7
Rudarstvo; predelovalne dejavnosti	27,3	27,4	27,5	27,1	27,2	27,1	26,6	26,9	26,3
Oskrba z elektriko, plinom in vodo	2,5	2,5	3,0	2,6	2,8	3,0	3,1	2,9	3,0
Gradbeništvo	5,9	5,9	5,9	6,5	6,3	5,8	5,7	5,8	5,7
Trgovina, popravila motornih vozil	11,4	12,2	11,8	11,2	11,1	11,3	11,6	11,7	11,5
Turistične storitve	2,4	2,5	2,4	2,4	2,3	2,3	2,3	2,3	2,2
Promet, skladiščenje in zveze	6,9	7,1	7,1	7,0	6,9	6,9	6,9	7,1	7,6
Finančno posredništvo	5,8	4,9	4,4	4,7	5,0	4,5	4,6	4,4	4,6
Nepremičnine, najem in poslovne storitve	14,2	13,7	14,3	15,0	14,9	15,0	15,5	15,6	15,9
Javna uprava in obramba, obvezno socialno zavarovanje	6,1	6,1	6,0	6,1	6,2	6,4	6,4	6,6	6,3
Izobraževanje	5,3	5,4	5,3	5,3	5,5	5,7	5,7	5,7	5,8
Zdravstvo in socialno varstvo	5,1	5,0	4,9	4,9	5,1	5,2	5,1	5,0	5,0
Druge javne, skupne in osebne storitve; zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	3,3	3,3	3,4	3,8	3,6	3,6	3,3	3,3	3,5

Razvojni potencial kmetijstva in turizma lahko ocenimo tudi posredno, in sicer v primerjavi z drugimi gospodarskimi dejavnostmi. Za izhodišče smo vzeli podatek o zastopanosti gospodarskih dejavnosti v bruto dodani vrednosti (BDV). Pomen kmetijstva v gospodarstvu Slovenije (Preglednica 1), je bil BDV v letu 1996 3,9 %. Leta 1997 je dosegel 4,1 %. Vse do leta 2004 pa je BDV padel in v letu 2004 znašal le 2,7 %.

Vzrok padca BDV slovenskega kmetijstva v letih od 1996 do 2004 (Preglednica 1), ki je padel za 1,2 % je, da so se druge gospodarske dejavnosti hitreje razvijale. Manjša razlika v padcu BDV je v turističnih storitvah, saj je med letom 1996 in 2004 padel le za 0,2 %.

Iz tega lahko sklepamo, da kmetijstvo upada, ljudje se zaposlujejo drugje v gospodarstvu. Očitnejša razlika padca v kmetijstvu se še bolje vidi (Preglednica 2) v JV Sloveniji.

Preglednica 2: Regionalna bruto dodana vrednost po dejavnostih (%) v osnovnih cenah, tekoče cene v JV Sloveniji (SURS, 2007b)

Leto	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Kmetijstvo, lov in gozdarstvo; ribištvo	6,6	7,5	6,9	6,0	5,8	5,2	5,7	4,7	4,4
Rudarstvo; predelovalne dejavnosti	36,5	36,9	39,0	39,0	39,7	41,5	40,6	42,2	42,6
Oskrba z elektriko, plinom in vodo	1,9	1,7	2,0	1,8	1,9	1,5	1,6	1,5	1,5
Gradbeništvo	6,6	6,9	6,9	7,9	7,0	6,5	6,2	6,3	6,2
Trgovina, popravila motornih vozil	7,9	8,0	7,6	7,6	7,0	7,1	7,3	7,5	7,2
Turistične storitve	1,9	1,6	1,7	1,6	1,5	1,5	1,6	1,6	1,5
Promet, skladiščenje in zveze	4,6	5,0	4,6	5,1	5,1	5,0	5,1	5,1	5,4
Finančno posredništvo	4,9	4,2	3,4	3,7	3,8	3,1	2,7	2,1	2,3
Nepremičnine, najem in poslovne storitve	11,8	10,9	10,6	11,6	11,6	11,9	12,6	12,5	12,8
Javna uprava in obramba, obvezno socialno zavarovanje	4,5	4,4	4,0	4,2	5,1	5,1	5,2	5,1	4,8
Izobraževanje	4,7	4,8	4,7	4,7	4,9	5,1	5,2	5,2	5,3
Zdravstvo in socialno varstvo	6,8	6,9	7,3	5,1	5,1	5,2	5,1	5,0	4,9
Druge javne, skupne in osebne storitve; zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	1,3	1,2	1,2	1,6	1,4	1,3	1,2	1,2	1,2

Od leta 1996, ko je ta BDV (Preglednica 2) znašal 6,6 %, leta 1997 7,5 % padel do leta 2004 za 2,2 % in v letu 2004 dosegel BDV 4,4 %.

Manjši delež BDV v Sloveniji (Preglednica 2) ima turistične storitve. Leta 1996 je ta znašal 1,9 %, leta 1997 1,6 % in je do leta 2004 padel za 0,4%. V JV Sloveniji (Preglednica 2) je bil delež BDV v leta 1996 1,9 %, leta 2004 1,5 %. Padec od leta 1996 in do 2004 je bil 0,4 %.

Večja je razlika med kmetijstvom in turističnimi storitvami v JV Sloveniji v primerjavi s celotno Slovenijo (Preglednica 1 in 2).

Iz tega lahko sklepamo (Preglednica 1 in 2), da je kmetijstvo na področju JV Slovenije relativno močnejše zastopano kot v preostali Sloveniji, turistične dejavnosti pa so šibkejše. Trendi so enaki, kmetijstvo pa relativno bolj izgublja kot turistične dejavnosti.

Preglednica 3: Zaposlenost prebivalstva po Standardni klasifikacijski dejavnosti, na 1000 prebivalcev, od leta 1995 do 2006 (SURs, 2007e)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	129,6	121,4	118,4	114,4	109,7	106,2	102,7	99,9	96,4	94,1	91,7	88,9
Ribištvo	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3
Rudarstvo	9,2	7,6	7,4	7,2	6,8	5,7	5,3	5,0	4,8	4,3	4,1	3,9
Predelovalne dejavnosti	284,1	269,1	260,0	257,4	256,0	256,0	257,0	252,1	246,6	244,6	239,8	235,7
Oskrba z elektriko, plinom, paro in vodo	13,4	13,4	12,6	12,4	12,4	12,0	11,9	12,0	11,9	11,7	11,8	11,8
Gradbeništvo	57,3	57,6	58,3	58,3	62,7	66,8	66,8	66,2	66,1	65,0	67,8	72,4
Trgovina in popravila motornih vozil	112,7	114,7	109,0	107,9	107,7	111,0	110,7	111,4	111,3	111,6	111,6	113,3
Turistične storitve	27,6	27,2	27,0	27,6	28,3	30,3	30,2	30,0	29,8	30,0	30,9	31,7
Promet, skladiščenje in zveze	52,1	51,7	50,9	51,7	52,1	52,7	53,5	54,2	54,0	53,2	53,9	55,3
Finančno posredništvo	17,1	17,3	18,0	18,8	19,1	19,9	20,4	20,7	20,6	21,1	21,7	22,2
Nepremičnine, najem in poslovne storitve	58,3	59,1	56,9	59,7	62,9	68,0	71,0	90,5	93,1	96,5	96,6	102,5
V tem: Zaposlenost na podlagi pogodbenega dela in	-	-	-	-	-	-	-	14,6	13,7	13,7	14,8	14,7
dela po avtorskih pogodbah												
Javna uprava, obramba, obvezna socialna varnost	34,9	37,0	39,8	40,2	41,8	43,5	45,0	46,3	48,1	50,5	50,4	50,7
Izobraževanje	48,2	49,5	51,6	52,0	52,8	54,2	54,9	55,8	56,7	57,5	58,8	59,4
Zdravstvo in socialno skrbstvo	43,6	43,3	42,6	42,4	44,1	45,2	46,0	47,0	48,1	49,5	50,9	51,9
Druge javne, skupne in osebne storitve	23,4	24,0	23,2	23,9	30,5	32,0	32,3	30,5	31,0	31,8	32,7	33,8
Zasebna gospodinjstva z zaposlenimi osebami	0,5	0,5	0,6	0,6	0,7	0,8	0,8	0,8	0,5	0,5	0,5	0,5

V nadaljevanju primerjamo trende zaposlovanja v kmetijstvu in turističnih dejavnostih (Preglednica 3). Manj razvita področja v Sloveniji ponujajo večje možnosti kmetovanja in s tem tudi dodatni dohodkovni vir v okviru dopolnilnih dejavnosti na kmetiji. Podatki kažejo, da je primerjalno še vedno več ljudi zaposlenih v kmetijstvu, vendar njihovo število konstantno upada, pri turizmu pa narašča.

Preglednica 4: Delovno aktivno prebivalstvo po SKD v JV Sloveniji, julij 2007 (SURS, 2007c)

	Zaposlene osebe			Samozaposlene osebe			Osebe, ki opravljajo poklicno dejavnost	Kmetije
	Delovno aktivno preb.	Skupaj	Pri pravnih osebah	Pri fizičnih osebah	Skupaj	Samostojni podjetniki, posamezniki		
Slovenija skupaj	854367	767037	696207	70830	87330	46435	6819	34076
Jugovzhodna Slovenija	55837	49691	44666	5025	6146	2872	230	3044
Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	3671	572	487	85	3099	55	-	3044
Ribištvo	Z	Z	Z	-	-	-	-	-
Rudarstvo	53	47	37	10	6	6	-	-
Predelovalne dejavnosti	22723	22178	20970	1208	545	545	-	-
Oskrba z elektriko, plinom, vod	553	553	553	-	-	-	-	-
Gradbeništvo	4087	3490	2193	1297	597	597	-	-
Trgovina, popravila mot. Vozil	5368	4917	4321	596	451	448	Z ²	-
Turistične storitve	1822	1548	1004	544	274	274	-	-
Promet, skladiščenje, zveze	3173	2804	2013	791	369	369	-	-
Finančno posredništvo	816	795	790	5	21	21	-	-
Nepremičnine, najem, Poslovne storitve	3544	3183	2951	232	361	311	50	-
Javna uprava, obramba, socialna	2589	2589	2589	-	-	-	-	-
Izobraževanje	3692	3675	3665	10	17	17	-	-
Zdravstvo, socialno varstvo	2707	2609	2523	86	98	11	87	-
Druge javne, skupne in osebne storitve	993	685	567	118	308	218	90	-
Zasebna gosp. z zaposlenim oseb.	43	43	-	43	-	-	-	-

Podatki o delovno aktivnem prebivalstvu v Sloveniji, prikazani v preglednici 4 kažejo, da je v regiji primerjalno še vedno več ljudi zaposlenih v kmetijstvu kot v turizmu.

² Zaupno

2.1.2 Povezave med večnamenskim kmetijstvom in turistično dejavnostjo

Večnamenskost ali multifunkcionalnost kmetijstva je politično – ekonomski pojem, ki se je prvič pojavil leta 1992 na konferenci v Rio de Janeiru. V strokovni in znanstveni literaturi je pogosto precej različno opredeljen in definiran. Med najbolj znane in najpogostejše citirane vsekakor sodi definicija, ki jo je razvila OECD³. OECD večnamenskost kmetijstva opisuje z obstojem proizvodnih in neblagovnih dobrin, ki nastanejo kot posledica kmetijske proizvodnje (Bedrač in Cunder, 2006).

Pojem večnamenskega kmetijstva poleg osnovne naloge kmetijstva, to je proizvodnje hrane, kmetijstvu pripisuje še nekatere druge družbeno pomembne funkcije (Juvančič, 2004a):

- kulturna krajina (naravne in antropogene značilnosti) in kulturno izročilo,
- okoljske dobrine (številni pozitivni in negativni okoljski vplivi kmetijstva, upravljanje z okoljskimi dobrinami),
- vir zaposlitev in prispevek h gospodarski vitalnosti podeželja,
- prehranska varnost (vpliv lastne/domače proizvodnje na prehransko varnost, lahko pozitivni ali negativni zunanji učinki, oziroma eksternalije),
- varnost in kakovost hrane.

Večina zgoraj opisanih funkcij kmetijstva, ki sicer same po sebi niso predmet tržne menjave, nudi potencial za razvoj drugih gospodarskih dejavnosti. Med njimi večina avtorjev v ospredje postavlja predvsem trajnostne oblike turizma.

Za trajnostne oblike turizma je značilno, da upravljajo z razpoložljivimi viri na tak način, da so ekonomske, socialne in estetske potrebe gostov izpolnjene ob hkratni ohranitvi kulturne integritete in ekoloških razmer. Temeljna načela trajnostnega turizma (kamor prištevamo tudi večino turističnih dejavnosti na podeželju) pa so naslednja (Juvančič, 2004b):

- raznolikost in primernost,
- kvaliteta programov in upravljanja,
- okoljska naravnost,
- povezanost lokalnih ponudnikov,
- dovzetnost za spremembe,
- soodgovornost,
- primernost investicij (po vsebini in obsegu).

V današnjem času so območja, kjer je kmetijstvo bolj razvito, v smislu vključevanja turističnih kmetij, poimenovali ta turizem kot podeželski turizem. Turisti na ta način lahko spoznajo delo na kmetiji, se udeležijo raznih dejavnosti v povezanih s kmetijstvom in imajo stik z naravo in njenimi dobrinami (Juvančič, 2004b).

Med glavne argumente za spodbujanje podeželskega turizma Juvančič (2004b) prišteva:

- turizem je najhitreje razvijajoča se gospodarska panoga,
- dohodek (dopolnilni oz. alternativni vir),

³ Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj

- zaposlitev (ohranitev, nova delovna mesta, diverzifikacija),
- stimulacija šibkim gospodarstvom,
- ohranitev kulturnega/zgodovinskega izročila, naravnih danosti,
- povezave z ostalimi gospodarskimi dejavnostmi v območju,
- krepitev lokalnih skupnosti.

Argumenti proti spodbujanju podeželskega turizma pa so po Juvančiču (2004b) naslednji:

- zaposlitev v turizmu ni pogosto idealna izbira (poceni delo, servilnost, sezonskost, odpuščanje in najemanje),
- nezaželeni demonstracijski efekti na prebivalce,
- turizem dolgoročno vpliva na lokalne načine kulturnega izražanja,
- lahko kvarno vpliva na življenje in razvoj lokalnih skupnosti,
- turisti navadno ne prispevajo k promoviranju medsebojnega razumevanja.

O problematiki razvoja podeželskega turizma v Sloveniji piše tudi Vrbole (2000).

V podeželskem turizmu vidi dobre možnosti za dodaten vir alternativnega dohodka.

Kot alternativna oblika turizma je bil najprej vpeljan v ZDA v šestdesetih letih in ima dve različici: (1) turizem na kmetijah in (2) turizem v hotelih ali letoviščih. Pri prvi različici turisti bivajo na tradicionalni poljedelski ali živinorejski kmetiji s kmeti; jedo isto hrano in sodelujejo pri poljedeljskih dejavnostih. Ta različica je dobila ime turizem na kmetiji. Pri drugi različici turisti bivajo v hotelu ali pri kakšnem drugem ponudniku prenočitev, ki se nahaja na kmetijskem območju, in se udeležujejo raznih dejavnosti, povezanih s kmetijstvom, ne le tistih na kmetiji. To različico so poimenovali agroturizem (Youth Farm, 2005a).

Kovačič (2003) pravi, da je kmetijstvo pomembna gospodarska panoga za naš prostor, saj predstavlja kvaliteten del slovenskega podeželja. Podeželski turizem ima največ možnosti za razvoj prav v tem prostoru. Značilnost teh območjih je demografska stabilnost in relativno ugodna starostna struktura prebivalstva, kvaliteta kulturne krajine, ohranjenost kulturne dediščine in izročila, razmeroma dobra urejenost naselij in domačij, razmeroma lahka dostopnost in obenem zadostna oddaljenost od vročinskih urbanih središč omogočajo oblikovanje kvalitetnih in aktualnih turističnih proizvodov. Kot ključni problem pa še vedno ostaja pomanjkanje lastnega kapitala za naložbe v turistične zmogljivosti in potrebno infrastrukturo.

2.2 PODEŽELSKI TURIZEM V SLOVENIJI – RAST IN RAZVOJ

2.2.1 Pregled stanja podeželskega turizma v Sloveniji

Na Gorenjskem in v Savinjski dolini imajo že od 19. stoletja dobro razvit kmečki turizem. Po drugi svetovni vojni se je turizem stagniral, ker je kapital usmeril v obalna in hribovita območja. Šele v 70. letih je kmečki turizem doživel vrhunec, saj je vlada namenila subvencije za razvoj gorskih poti, namenjenim manjšim kmetijam z omejenimi sredstvi, ter posebnimi svetovalci za razvoj dodatnih dejavnosti in dela za kmečke družine. V zadnjih letih kmečki turizem narašča, predvsem za dodatna finančna sredstva za kmečka gospodinjstva. Ponudba vsebuje predvsem različne možnosti prenočitve (kmečke ekskurzije, dnevi odprtih vrat in tako imenovan "kampiranje na kmetiji"). Kljub vsem investicijam razvoj ni dosegel pričakovanj. Večini kmetov se turisti zdijo preveč zahtevni – želijo luksuzne sobe in velikokrat poškodujejo lastnino (Vrbole, 2000).

Zanimanje narašča zaradi ekonomskih reform, v poznih 80. Privatizacija je ponudila dobre pogoje za nadaljevanje različnih dejavnosti. Da bi lahko sledila zahtevam spremenljive situacije na slovenskem podeželju, je ministrstvo za kmetijstvo organiziralo center za podeželsko in vaško revitalizacijo leta 1991. To z različnimi projekti pomaga promovirati dejavnost (Vrbole, 2000).

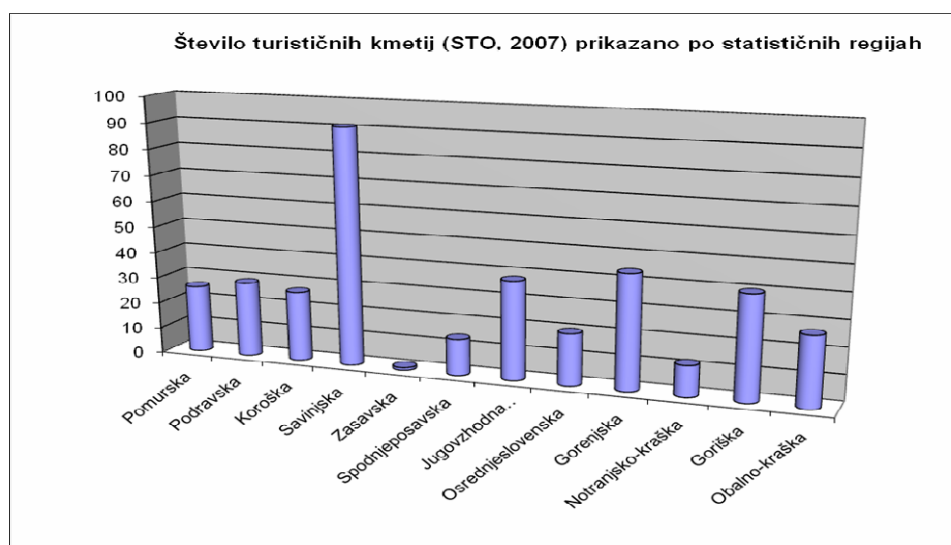
Turistične kmetije so novembra 1997 ustanovile Združenje turističnih kmetij Slovenije, da bi s skupnimi močmi približali svojo specifično in zanimivo ponudbo vsem potencialnim domačim in tujim gostom. Danes je v združenje vključenih že več kot 270 turističnih kmetij in izletniških kmetij ter 190 vinotočev (Nacionalno turistično združenje, 2007).

Združenje skrbi za skupen nastop turističnih kmetij na trgu, za razvoj ponudbe, informiranje in usposabljanje nosilcev turistične dejavnosti na kmetijah, zastopanje interesov članov itn. Prizadevajo si dvigniti kakovost ponudbe in predstaviti podeželje domačim in tujim gostom, saj le to ponuja odlične možnosti za preživljanje prostega časa: sprehode v naravo, kolesarjenje, neposreden stik z naravo, zdravo in okusno hrano v povezavi s kulturno dediščino in s tradicijo kmečkega življenja. V združenju so zato pripravili katalog turističnih kmetij, ki z obširnimi opisi ponudbe izletniških kmetij, osmic in vinotočev pomaga pri načrtovanju izletov, družinskih praznovanj, poslovnih srečanj. Od leta 1999 poteka enotna kategorizacija slovenskih turističnih kmetij z jabolki – od enega do štirih glede na obseg in kakovost opreme in storitev ter urejenost turistične kmetije. ZTKS skupaj s Kmetijsko svetovalno službo Slovenije skrbi za rast kakovosti turistične ponudbe na kmetijah in doseganje visokih standardov kategorizacije. Z razvojem integralnih turističnih produktov podeželja, z dobro načrtovanim marketinškim komuniciranjem na domačem in tujih trgih ter z dvigom kakovosti turističnih storitev želi ZTKS v prihodnjih petih letih povečati zasedenost zmogljivosti vsaj na 70 dni letno in s tem prispevati k višjim prihodkom kmetij iz turistične dejavnosti, k novim delovnim mestom na kmetijah ter nenazadnje k ohranjanju poseljenosti in kulturne krajine našega podeželja (Nacionalno turistično združenje, 2007).

Preglednica 5: Št. turističnih kmetij v JV Sloveniji, v primerjavi s Slovenijo (MKGP, 2007a)

LETO	2007
Skupaj turističnih kmetij v Sloveniji	526
JV Slovenija po UE:	42
UE Kočevje	0
UE Črnomelj	0
UE Metlika	10
UE Novo Mesto	20
UE Trebnje	5
UE Ribnica	0
UE Grosuplje	7

V Sloveniji je bilo po podatkih Registra turističnih kmetij v letu 2007 registriranih (Preglednica 5) 526 turističnih kmetij, od tega 42 v JV Sloveniji oziroma 8 % v primerjavi s celotno Slovenijo (MKGP, 2007a).

Slika 1: Št. turističnih kmetij po statističnih regijah 2007 (STO, 2007)

Iz slike vidimo, da je največ turističnih kmetij v Savinjski regiji, registriranih je bilo 90. Sledi Gorenjska regija, Goriška in Jugovzhodna regija.

2.2.2 Razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah

Po podatki pridobljenih iz SURS-a, 2007 vidimo, koliko družinskih kmetij se v Sloveniji ukvarja z dopolnilnimi dejavnostmi.

Preglednica 6: Dopolnilne dejavnosti na družinskih kmetijah v Sloveniji po letih (SURS, 2007a)

	Št.	družinskih	kmetij
	2000	2003	2005
SKUPAJ	3987	2867	3146
Predelava mesa	221	101	189
Predelava mleka	247	115	185
Predelava sadja in zelenjave	394	354	390
Druge dejavnosti, povezane s predelavo hrane	172	104	200
Predelava lesa	699	508	449
Opravljanje storitev s kmet. mehanizacijo za druge	750	905	796
Turizem na kmetijskem gospodarstvu	692	675	628
Domača obrt	268	130	171
Ribogojstvo	75	13	13
Gozdarske storitve	200	98	300
Trgovina z lesom	104	26	80
Komunalne storitve	330	149	297
Proiz. in trženje energije iz obnovljivih energetske virov	...	38	79
Drugo	...	17	16

Zanimive so razlike podatkov s strani SURS-a (Preglednica 6) in podatkov Registra turističnih kmetij MKGP. Na MKGP (2006) so leta 2003 formalno imeli registriranih 1.262 družinskih kmetij oziroma 1,7 odstotka vseh kmetij, ki se ukvarjajo z dopolnilno dejavnostjo. V letu 2005 je bilo teh kmetij že 2.148, kar predstavlja 3 odstotke vseh kmetij. Po številčnosti izstopajo predvsem štiri dejavnosti: storitve s kmetijsko mehanizacijo, turizem na kmetiji, predelava lesa ter predelava sadja in zelenjave. Ostale dopolnilne dejavnosti so zastopane v manjšem obsegu. Povpraševanje po proizvodih in storitvah dopolnilnih dejavnosti je v stalnem porastu. K promociji in razvoju dodatnih možnosti zaposlitve in pridobivanja dohodkov na kmetijah je v zadnjem desetletju pomembno prispevala tudi država različnimi programi za podpore naložbam, svetovalnim delom in izobraževanjem.

Na podlagi tega bi s spodbujanjem k razvoju dopolnilnih dejavnosti v bližnji prihodnosti pričakovali razvoj dodatnega zaposlovanja članov kmetijskega gospodarstva. Z uvajanje dopolnilnih dejavnosti kmetje iščejo alternativen dohodek iz dejavnosti, ki ni gojenje pridelkov ali konvencionalna vzreja živine. Večji del kmetov bo moral svoje dejavnosti prilagoditi tako, da bodo ustrezale potrebam trga, ter si tako ohraniti vsakdanji kruh. Manjše spremembe, kot je npr. pridelovanje večjih količin običajnih pridelkov ali sprememba upravljanja z živino, ne prinesejo diverzifikacije (Youth Farm, 2005a).

Razvijanje raznolikih dejavnosti je brez dvoma izziv za kmete, ki so tradicionalno izurjeni zgolj v pridelovanju hrane. Pogosto so potrebne drugačne veščine upravljanja, kot so npr. stiki z javnostjo in trženje. Večji del novih dejavnosti bo tudi predmet dodatnih predpisov in uredb, kot so npr. davki od dobička, odobritve načrtov, zavarovanje in zdravstveni ter varnostni predpisi, higiena in tako naprej. Obstaja seveda veliko primerov, kjer je dobro načrtovan razvoj dopolnilnih dejavnosti prinesel velik uspeh in zagotovil nove dohodke ter zaposlitev v kmetijskih predelih (Youth Farm, 2005b).

2.3 TURIZEM NA OBMOČJU TRAVNE GORE

2.3.1 Pregled stanja skozi čas

Travna gora je od Sodražice oddaljena 10 km. Leži na nadmorski višini 891 m. Dostop do Travnne gore je iz 4. koncev, in sicer: iz Sodražice, Nove Štiffe, Loškega Potoka in iz Ribnice. Osrednja turistična točka je Dom na Travni gori, objekt, kjer je moč dobiti prenočišče in dobro domačo hrano (Občina Sodražica, 2000a).

⁴Pred leti je pozimi delovalo smučišče in urejene so bile tekaške poti. Dobro je bilo razvito konjeništvu, kjer so nudili izposojno konj pod strokovnim vodstvom. Narejen je bil načrt za pripravo nogometnega igrišča, tudi dela so se pričela, vendar se ni izpeljalo do konca. Danes Travna gora več ali manj sameva. Z vidika športnih aktivnosti živi v poletnem času. Veliko je pohodnikov in kolesarjev, ki si poleg obiska na domu, lahko ogledajo druge znamenitosti zaledja Velike gore. Travna gora nudi življenjski prostor številnim vrstam živali (srnjadi, divjemu prašiču, divji mački, divjemu petelinu, pticam ...), posebno znan je rjavi medved. Na območju Travnne gore je veliko pašnikov, kjer kmetje pasejo svojo živino. Tukaj so dobre možnosti, za razvoj turističnih kmetij. AKTRP izvaja poseben program, imenovan OMD⁵, kjer država nudi pomoč kmetom. Gre za podporo kmetijstvu na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko pridelavo in na območjih z okoljskimi omejitvami. Namen teh plačil je izravnava stroškov pridelave zaradi težjih pridelovalnih razmer in podpora ohranjanju kulturne krajine in poseljenosti takšnih območij. Izravnalna plačila v veliki meri prispevajo k pridobivanju dohodka kmetov na teh območjih za kmetijsko dejavnost. V povezavi z osnovnimi načeli dobre kmetijske prakse ta ukrep prispeva tudi k nadaljnji rabi kmetijskih zemljišč in ohranjanju vaških skupnosti, ohranjanju podeželja, ohranjanju in spodbujanju sonaravnih sistemov kmetovanja ter zagotavljanju kmetovanja na območjih s posebnimi omejitvami. Hkrati ima ukrep pozitiven socialni vpliv na ohranjenost poseljenosti.

Na AKTRP⁶ smo pridobili informacijo, da se je v okviru Travnne gore, leta 1996 izvajal projekt CRPOV⁷, kjer so bile vključene bližnje vsi (Lipovšica, Kot pri Ribnici, Ravni dol, Breže in Jurjevica), šlo je za izvedbo vodovodnega omrežja (AKTRP, 2006). Na občini Ribnica smo poizkušali pridobiti zaključna poročila, vendar žal neuspešno, ker so jih po petih letih od zaključka projekta CRPOV izločili iz arhivov.

Za boljšo predstavo o sami lokaciji prilagamo fotografiji edinih še preostalih turističnih objektov na Travni gori: planinskega doma in manjše skupine bungalovov (Sliki 1 in 2).

⁴ Zaradi pomanjkanja razpoložljivih pisnih virov, ki bi opisovali razvoj turistične dejavnosti na obravnavani lokaciji, opis temelji na informacijah, pridobljenih v okviru razgovorov s ključnimi informatorji (več o tem v poglavju 3.3).

⁵ Izravnalna plačila za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost, so ukrep skupne kmetijske politike.

⁶ Agencija RS za kmetijske trga in razvoj podeželja.

⁷ Celovit razvoj podeželja in obnove vasi – regionalni razvoj podeželja.

Slika 2: Dom na Travni gori (foto: M. Hočevar, 2007)

Slika 3: Bungalova v bližini doma Travná gora (foto: M. Hočevar, 2007)

2.4 TURISTIČNO ZANIMIVE LOKACIJE

2.4.1 Ogenjca

Od doma vodi pot proti Ogenjci, ki je oddaljena 5 km. Društvo Ogenjca (2004) vsakoletno, sedaj že tradicionalna, proslava v počastitev spomina na tragedijo ranjencev in bolničarke v partizanski bolnici pri Ogenjci, je bila v sedanji obliki prvič organizirana 1994 leta. Pobudo zanjo so dali borci notranjskega odreda KO Zveze združenj borcev in udeležencev NOB Slovenije, prebivalci potoške vasi Travnik. Vse do predlani je bilo za vzdrževanje spominskega obeležja in organiziranje proslav poskrbljeno v okviru aktivnosti prostovoljnega gasilskega društva Travnik.

2.4.2 Jelenov žleb

Naprej po poti se pride do drugega zgodovinskega spomenika iz 2. Svetovne vojne, Jelenov žleb, kjer je bila marca leta 1943, tedaj največja partizanska zmaga nad okupatorjem. Tudi v letu 1944 je bilo na območju več spopadov med partizanskimi enotami in Nemci, ki pa NOB kljub požigom več vasi in poboju prebivalcev niso mogli zatreti. V spomin na medvojne dogodke stoji po celi Travni gori precej spominskih obeležij (Ribnica skozi stoletja, 1982).

2.4.3 Glažuta

Zadnja turistična točka je Glažuta. V Glažuti si lahko ogledajo grobišče Brezno pri Konfinu 1. Brezno pri Konfinu 1 leži ob severnem robu večje vrtače, pod gozdno vlako, in okoli 100 m jugozahodno pod cesto. Od ceste je oddaljeno okrog 100 m (Ministrstvo za pravosodje ..., 2006).

Domneva se, da naj bi v breznu 22. in 24. junija 1945 usmrtili domobranske ranjence, bodisi 131 ujetnikov, odpeljanih iz Centralnih zaporov OZNE⁸ v Ljubljani, ali skupino 70. oseb iz taborišča v Škofovih Zavodih v Šentvidu. Morda tudi obe skupini iz centralnih zaporov OZNE ali škofovih zavodov v Šentvidu. V tem primeru bi šlo skupno za 200 žrtev (Ministrstvo za pravosodje ..., 2006).

2.4.4 Nova Štifta

Iz Travnne gore si turisti lahko ogledajo tudi znamenito romarsko cerkev pri Novi Štifti, ki jo dopolnjuje orjaška lipa, kapela sv. Jožefa iz 18. stoletja in frančiškanski samostan. Notranjost cerkve je tipično baročna z bogatim okrasjem in lesenimi rezberijami in je krasen primer izvirne baročne arhitekture osmerokotnega tlorisa in prislonjenim kvadratnim prezbiterijem s porezanimi vogali. Oba dela stavbe sta obokana z listnatima kupolama. Na severni strani je prezbiteriju prizidan mogočen zvonik, na južni pa nižja zakristija. Ob zvoniku je se je moral hodnik v 18. stoletju umakniti svetim stopnicam, ki jih je s freskami poslikal Anton Postl. V notranjosti blestijo trije zlati oltarji. Oltarji in prižnica sodijo med najlepše spomenike rezbarske umetnosti v drugi polovici 17. stoletja (Občina Sodražica, 2000c).

⁸ Odsek za zaščito naroda

2.4.5 Soteska Kadice

Srednja in najdaljša ponikalnica na Sodraškem polju je Bistrica. Ima več manjših izvirov v grapi ob vznožju Bloške planote pod Novim Potom, ki jo domačini imenujemo Bistrica. Vanjo se v Podklancu izlivata Mateča voda in iz Podstenske jame pritekajoča Podstenščica. Slednja je nekdanj pritekala z močnim šumom izpod visoke prepadne stene Podstenskega brega, danes pa je ob izviru vodovodno zajetje. Nekdanj slikovite brzice so izginile in skale porašča mah. Precej vodnatejši je drugi pritok Bistrice, Mateča voda, ki prav tako priteče izpod Bloške planote. Skupaj s svojim pritokom Lopata sta v Kadica izdolblja v strugo čudovite naravne podobe - kadice in krajši kanjon. Soteska Kadice je, s pritokom Bistrice z naravnim slapom in v kamen s pomočjo vode izdolbljene kadi ter s svojim zaščitenim rastlinskim svetom, ena najlepših naravnih znamenitosti v Občini Sodražica (Občina Sodražica, 2000a).

Mateča voda in Bistrica spadata v seznam potencialnih območij Natura 2000⁹. Tu lahko omenim tri habitate rastlinskih in živalskih vrst: kranjski jeglič, veliki studenčar in ozki vretenec (Zavod RS za varstvo narave, 2007).

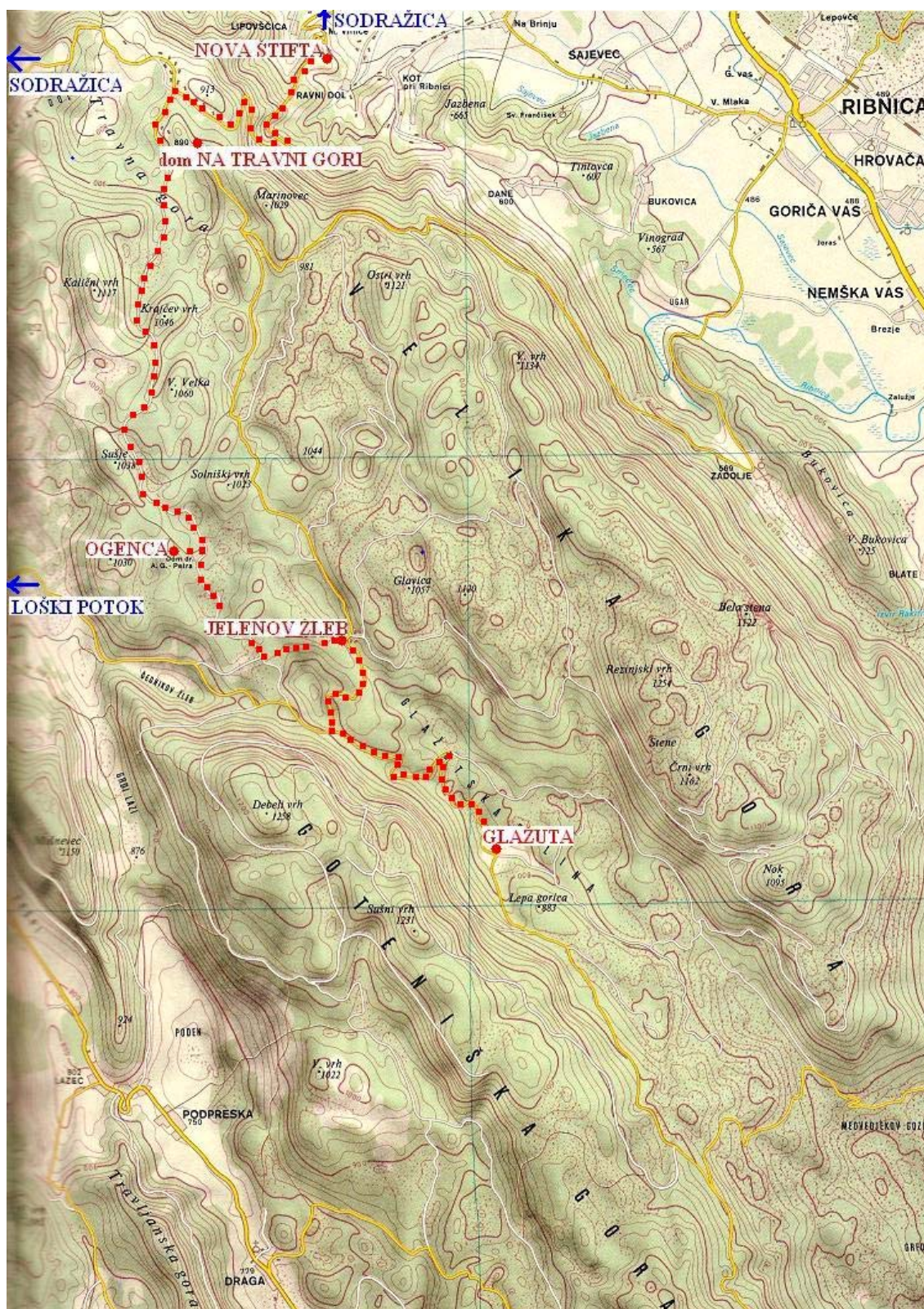
Na posebnih varstvenih območjih, kot je Natura 2000, ki pokriva kar 59 % celotnega programskega območja, se bo biotsko raznovrstnost, zlasti habitate rastlinskih in živalskih vrst, ki so posebnega pomena za evropsko skupnost, moralno ohranjati z rabo prostora, ki omogoča vzpostavitev ugodnega stanja teh vrst (Debeljak in sod., 2006).

2.4.6 Tržni dnevi v Sodražici

Sodražica je imela že v preteklosti dobro obiskane in zelo poznane sejemske in tržne dneve. Kako je prišla do teh pravic, ni znano, ker so po nekaterih virih dokazila zgorela v požarih, seveda, če so sploh imeli kaj zapisano. Domačini so se teh pravic, pisanih ali ne pisanih, trdno držali in se sklicevali na podedovano pravo, kar pa so jim Ribničani večkrat oporekali. Ohranjeno je le pismo cesarice Marije Terezije z dne 2. 2. 1752, s katerim je ta cesarica dovolila oziroma znova potrdila Sodražici tržni dan. Na teh sejmi so se prebivalci lahko oskrbeli z izdelki, ki so bili potrebni za njihovo življenje. Iz Karlovca je prihajalo usnje, iz kočevskih krajev polhove kožice, iz Trsta sol in tako naprej. Tudi v tem času sta trgovina in obrt bila hud boj za svoj obstanek. Obrtniki so se začeli združevati v zadruge ali cehe. Tako so imeli krznarji svoj ceh in svojega patrona sv. Kozma in Damijana, strojarji so imeli za patrona sv. Janeza Evangelista, čevljarji sv. Krišpina in krojači sv. Janeza Krstnika. Vsak ceh je imel tudi svoja pravila in jih je moral vsak član tudi izpolnjevati. Prav tako pa tudi svoje cerkvene pobožnosti. Nikjer pa ni zaslediti, da bi imeli svoj ceh rešetarji in lončarji, čeprav sta bili to glavni dejavnosti tega kraja. Verjetno jih niso smatrali kot obrtnike, saj so itak uživali posebne privilegije, ki jih je odobril cesar Friderik III. 23. oktobra leta 1492 (Občina Sodražica, 2002).

Poleg spominskih krajev lahko turisti spoznajo značilno domačo obrt naših krajev, suho robo. V Sodraški občini se sedaj vsako leto odvija Tržni dan, letos že tretji po vrsti, kjer domačini predstavijo in prikažejo, kako nastanejo raz lični izdelki suhe robe.

⁹ Natura 2000 je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, razglašeni v državah članicah Evropske unije z osnovnim ciljem ohraniti biotsko raznovrstnost za bodoče rodove. Posebna varstvena območja so torej namenjena ohranjanju živalskih in rastlinskih vrst ter habitatov, ki so redki ali na evropski ravni ogroženi zaradi dejavnosti človeka.

Slika 4: Zemljevid območja Travnih gore, kjer so označene turistične točke (Atlas Slovenije, 1985)

2.5 POTENCIALI ZA RAZVOJ PODEŽELSKEGA TURIZMA

V okviru MKGP se bo v letih 2007 – 2013 izvajal Programa razvoja podeželja RS, ki med drugim omogoča tudi sofinanciranje projektov, določenih v lokalnih razvojnih strategijah, temelječih na načelih Leader (Evropska komisija, 2007). V okviru tega programa bo kandidiralo tudi območje občine Sodražica, kamor spada tudi Travna gora. Na območju 11 občin razvojnega programa podeželja Po poteh dediščine od Idrije do Kolpe se je že formirala lokalna akcijska skupina, ki pripravlja lokalno razvojno strategijo na osnovi že izdelanega razvojnega programa podeželja (Henigman, 2007).

Na področju razvoja krajine so podane naslednje usmeritve (Henigman, 2007):

- smotrno izkoriščanje ter sprotno saniranje opuščenih in degradiranih območij pridobivanja mineralnih surovin,
- intenzivno kmetijsko pridelavo razvijati na ravninskih območjih ob hkratnem upoštevanju varstva okolja in zlasti vodnih virov,
- spodbujanje alternativnih oblik kmetovanja (večnamensko obravnavanje kmetijstva, zlasti v povezavi s turizmom) na območjih z ohranjeno kmetijsko kulturno krajino in območjih, kjer se kmetijstvo opušča in s tem povzroča škodo v kulturni krajini ter poslabšuje demografsko sliko podeželja,
- spodbujanje razvoja turizma in rekreacije v naravnem okolju ter v povezavi s kmetijstvom (ohranjanje tradicionalnih oblik rabe tal, uveljavljenih alternativnih oblik kmetovanja, predvsem na zavarovanih območjih naravnih vrednot),
- vzdrževanje izjemnih prvin krajine s prilagojeno kmetijsko rabo in poselitvijo, z ohranjanjem avtohtonih prostorskih prvin naravne in grajene strukture prostora,
- varovanje naselij in kmetijskih površin pred visokimi vodami, ob uveljavljanju načela sonaravnosti,
- na področju gozdarstva nadaljevati z že uveljavljenimi sonaravnimi načini gospodarjenja z gozdovi (gospodarski učinki ob ohranjeni naravni vrednosti gozdov kot najpomembnejših ekosistemov),
- za potrebe turizma in rekreacije zagotavljati večje prostorske možnosti (nove komunalno opremljene površine) za razvoj turistične ponudbe, kapacitet in turistične infrastrukture ter izpopolnjevati omrežja turističnih poti (kolesarske, peš, jahalne, panoramske poti ...).

2.5.1 Ocena splošne razvitosti območja

Občina Sodražica ima 23 naselij, od tega je 15 naselij demografsko ogroženih. Število prebivalstva se namreč že od obdobja pred 1. svetovno vojno počasi zmanjšuje, čemur botrujeta manjše število rojstev in odseljevanje prebivalstva. V vzponu je delež aktivnega prebivalstva, kar pomeni, da je potrebno aktivni vrsti prebivalcev omogočiti pogoje, da bodo tu ostali in skrbeli za razvoj kraja. Zadnja statistika namreč kaže, da je v občini delovno aktivnih 908 prebivalcev, od tega 614 zaposlenih, 65 samozaposlenih, 39 kmetovalcev in kar 190 brezposelnih. Večina se preživlja z delom v industrijskih podjetjih in z obrtjo, kmetijstvo pa zaradi neugodnega podnebja in razdrobljenosti parcel ne predstavlja zadostnega zaslužka, tako da se večina kmetov ukvarja z dopolnilno dejavnostjo - izdelovanjem suhe robe (Občina Sodražica, 2000a).

3 MATERIALI IN METODE

Namen diplomskega dela je bil:

- identifikacija razvojnih danosti za podeželski turizem na območju Travnice gore;
- izdelava priporočil o vsebini in obsegu nadaljnjega razvoja turističnih zmogljivosti na analiziranem območju in strategiji njihovega trženja;
- ocena zainteresiranosti (neposrednega in posrednega) vključevanja kmetij v turistično ponudbo Travnice gore.

3.1 ANKETA "PRIHODNOST RAZVOJA PODEŽELSKEGA TURIZMA NA TRAVNI GORI"

V raziskavi smo poizkušali pridobiti mnenje naključnih obiskovalcev ter ključnih informatorjev. Od gostov smo pridobili splošno oceno trenutne ponudbe v okviru doma na Travnici gori in njene okolice. Ankete z gosti doma na Travnici gori so potekale v mesecu juliju in avgustu, od četrta do nedelje. V tem času namreč dom obratuje. Anketa za obiskovalce je bila sestavljena iz 13. vprašanj (Priloga A). Anketiranih je bilo 100 obiskovalcev v mesecu juliju in avgustu.

Opravili smo tudi tri individualne intervjuje, in sicer z najemnico doma na Travnici gori, županom Sodražice in predsednikom turističnega društva Sodražica.

3.2 PREGLED VSEBINSKEGA DELA ANKET

Vsebinski del vprašalnika za obiskovalce je bil sestavljen iz štirih sklopov.

V prvem sklopu nas je zanimala oddaljenost in pogostost obiska. V tem sklopu je bilo postavljenih pet vprašanj. Zanimalo nas je, kateri izletniki prihajajo na Travnico goro in kolikokrat so v zadnjih 12 mesecih obiskali lokacijo, kako daleč so pripotovali, s kom so prišli na lokacijo in zadnje vprašanje v prvem sklopu, ali bodo današnji obisk Travnice gore združili s postankom še kje v bližnji okolici.

V drugem sklopu sta bili všteti dve vprašanji, želeli smo izvedeti, kje so dobili informacije o lokaciji in namen njihovega obiska

V tretjem sklopu so bila všteta štiri vprašanja. Zanimalo nas je poznavanje obstoječe turistične ponudbe in njihovo mnenje o izboljšani kakovosti ponudbi, če bi prišlo do izboljšav, ali bi večkrat obiskal lokacijo, ter četrto, podobno prejšnjemu, katere od izboljšav bi uporabljali, če bi se vračali nazaj na Travnico goro.

Vnos in statistična obdelava anketnih podatkov (frekvenčni pregledi in kontingenčne tabele) sta bila opravljena v programskem okolju SPSS.

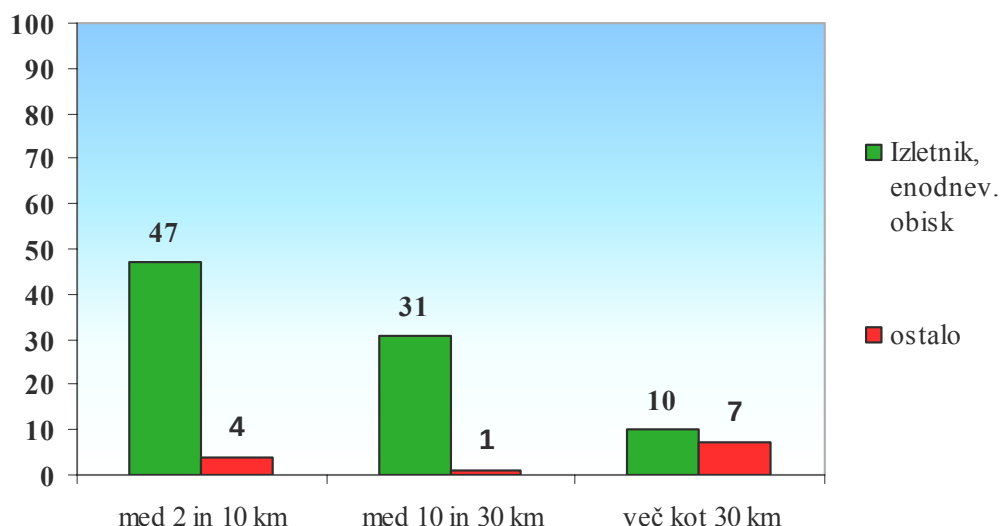
3.3 PRIDOBIVANJE INFORMACIJ PONUDNIKOV

Opravili smo tri individualne intervjuje, kjer smo poizkušali pridobiti čim več informacij o trenutnem stanju turizma in nadaljnjem razvoju podeželskega turizma v občini Sodražica v okviru Travne gore. Z razgovorov smo dobili veliko koristnih informacij in izvedeli njihove želje ter načrte v prihodnosti.

4 REZULTATI

4.1 ANALIZA POVPRASEVANJA

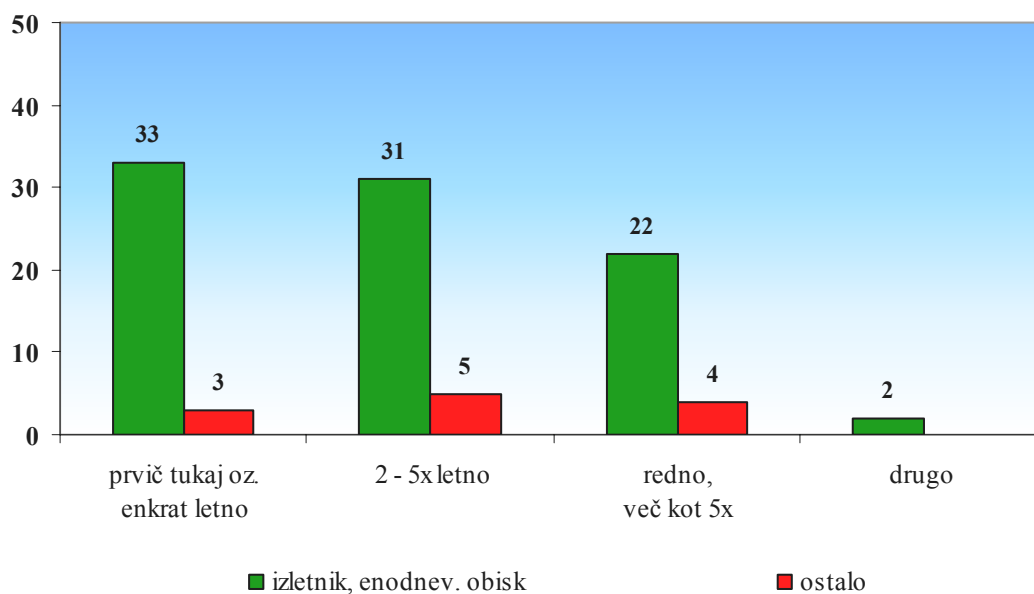
4.1.1 Splošni podatki o gostih

Slika 5: Oddaljenost obiskovalcev

V anketi nas je zanimalo, kateri gostje obiskujejo Travno goro (Slika 5) in od kod prihajajo. Rezultati so pokazali, da je večina anketiranih gostov doma iz bližnje okolice, ki prihajajo na enodnevni obisk. Kar 47 % vprašanih se je opredelilo, da so oddaljeni od lokacije 2 do 10 km. 31 % anketiranih pa je oddaljenih med 10 in 30 km. To so najverjetneje gostje iz občine Ribnica in Loškega Potoka.

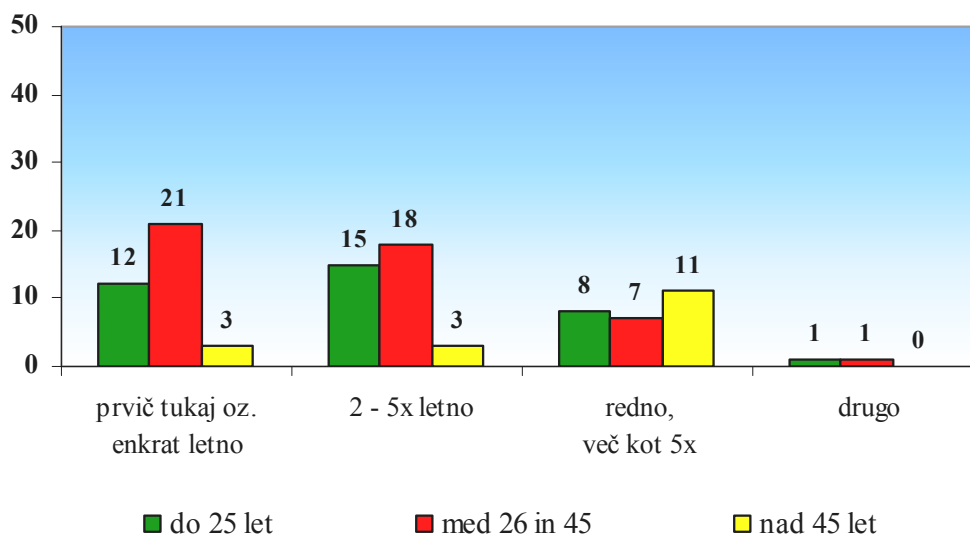
Gostje, ki so oddaljeni več kot 30 km (Slika 5), anketiranih je bilo 7 %, se ne odločajo samo za enodnevni obisk. To so turisti na večdnevni obisk s prenočiščem v bližnji okolici Travnice gore (do 20 km) ali se odločijo prenočiti v drugih delih Slovenije.

Slika 6: Pogostost obiskov gostov Travnice gore oz. njene okolice v zadnjih 12 mesecih

Na sliki 6 je razvidno, da Travno goro najpogosteje obiskujejo enodnevni izletniki. Pogostost obiska je precej velika, saj kar 88 % anketiranih obišče Travno goro vsaj enkrat letno ali večkrat.

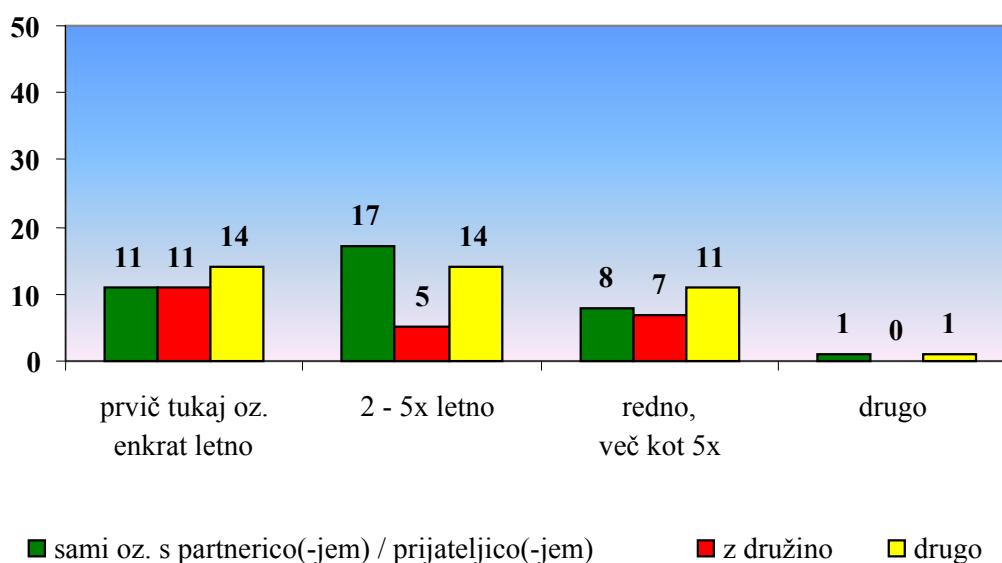
12 % vprašanih pa so izletniki na večdnevnom obisku s prebivališčem v okolici Travnice gore (20 km) ali s prebivališčem drugje v Sloveniji.

Slika 7: Populacija gostov glede na starost

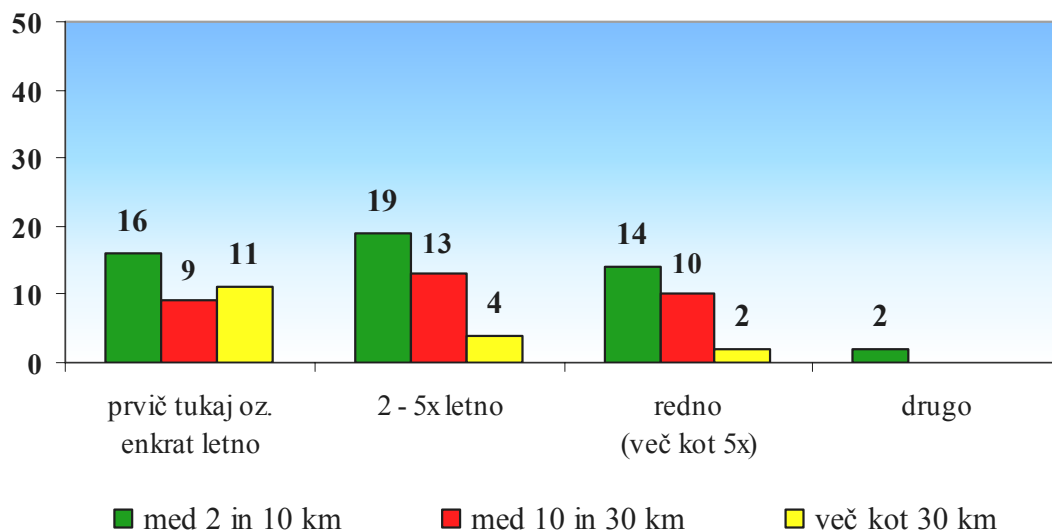
V večini prevladuje anketiranci (Slika 7) starosti med 26 in 45 let. 21 % vprašanih je bilo na Travnici gori prvič oz. obiščejo dom enkrat letno. 18 % anketiranih, v isti starostni skupini, dom obišče 2 do 5 krat letno.

Redno obiskuje Travnico goro populacija starejših, nad 45 let.

Slika 8: S kom so anketirani gostje prispeli na lokacijo glede na pogostost obiska

Slika 8 prikazuje, da večina gostov prihaja v družbi ali z družino, pogostost njihovega obiska se med posameznimi možnostmi ne razlikuje. Veliko je družin in prijateljev, ki pridejo na lokacijo na enodnevni oddih.

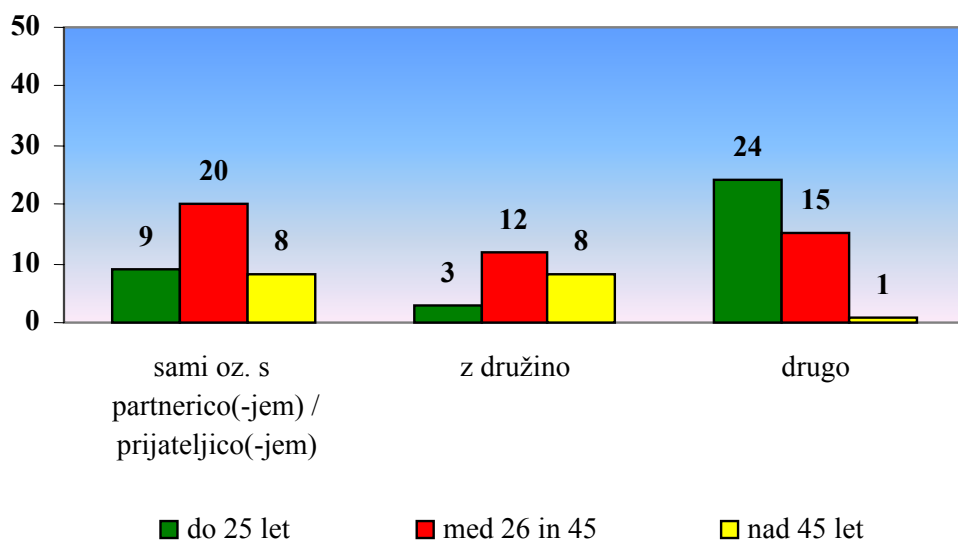

Slika 9: Oddaljenost cilja glede na pogostost obiska

Glede na pogostost obiska (Slika 9), je največ anketiranih iz oddaljenosti 2 do 10 km. Ti najpogosteje obiščejo lokacijo. Obiski so redni ali 2 do 5 krat letno oziroma vsaj enkrat na leto.

Precej izenačeno v primerjavi z gosti iz bližnjih krajev so anketiranci, ki so prišli iz razdalje več kot 30 km (Slika 9). 11 % jih je, ki so pršli prvič oz. obiščejo lokacijo vsaj enkrat letno.

Redno obiskujejo lokacijo tudi gostje, ki so oddaljeni 10 do 30 km. Največ teh gostov pride na lokacijo 2 do 5 krat letno (Slika 9).

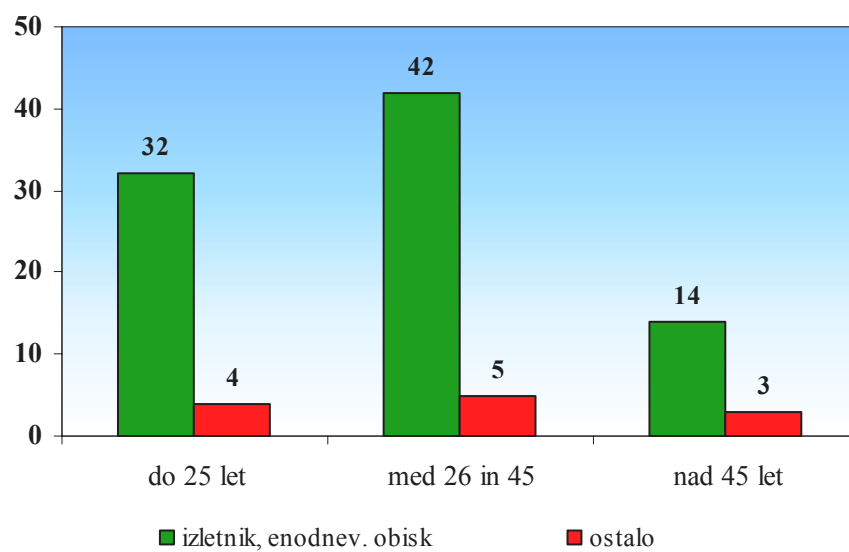

Slika 10: S kom so prispeli anketirani gostje glede na starost

Daleč pred vsemi prevladuje populacija mladih, do 25 let (Slika 10). Ti se najpogosteje odločajo za obisk v skupinah. Naj bo to organizirana skupina 10 ljudi ali s prijatelji, v kateri jih je manj kot 10. To je precej obetaven podatek, saj za mlade večinoma velja, da niso zainteresirani za podobne izletniške pohode.

Populacija anketiranih (Slika 10), med 26 in 45 let, na lokacijo pridejo (20 %) sami ali v družbi prijateljice (-a) oz. partnerice (-a). 15 % anketiranih obišče lokacijo v skupinah, 12 % anketiranih z družino in 20 % anketiranih.

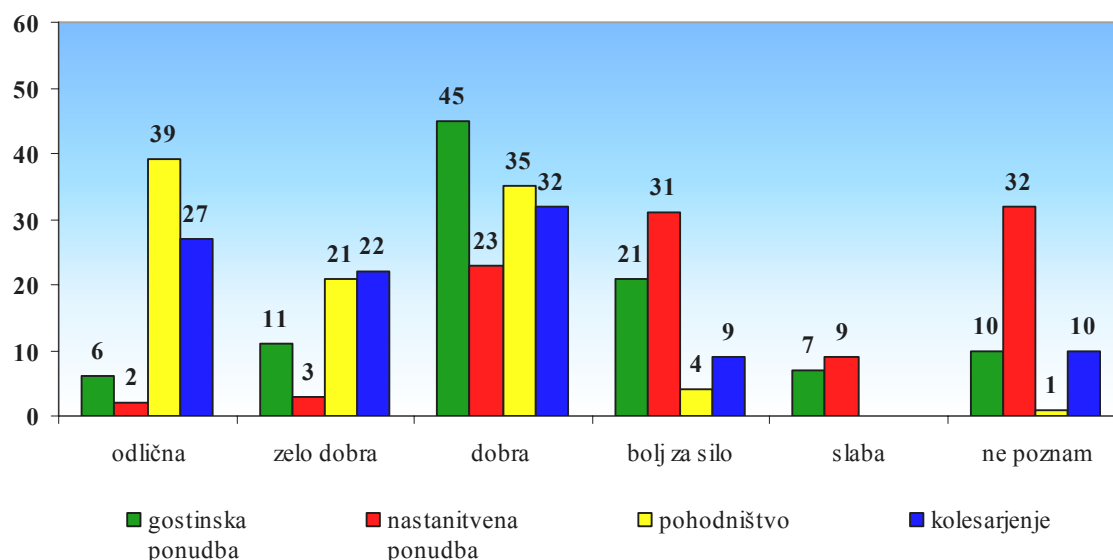
Starejša populacija (Slika 10), nad 45 let, se odloča za obisk z družino, ali samostojno, ali v družbi prijateljice (-a) oz. partnerice (-a) (16 %).

Slika 11: Populacija gostov glede na starost

Slika 11 pove, da močno prevladuje starostna populacija med 26 in 45 let, ki prihajajo na enodnevni obisk. Tudi mladih je veliko, saj jih je bilo kar 32 % anketiranih.

Najmanjše število anketiranih je bilo gostov (Slika 11), ki spadajo v starostno skupino nad 45let (17 %).

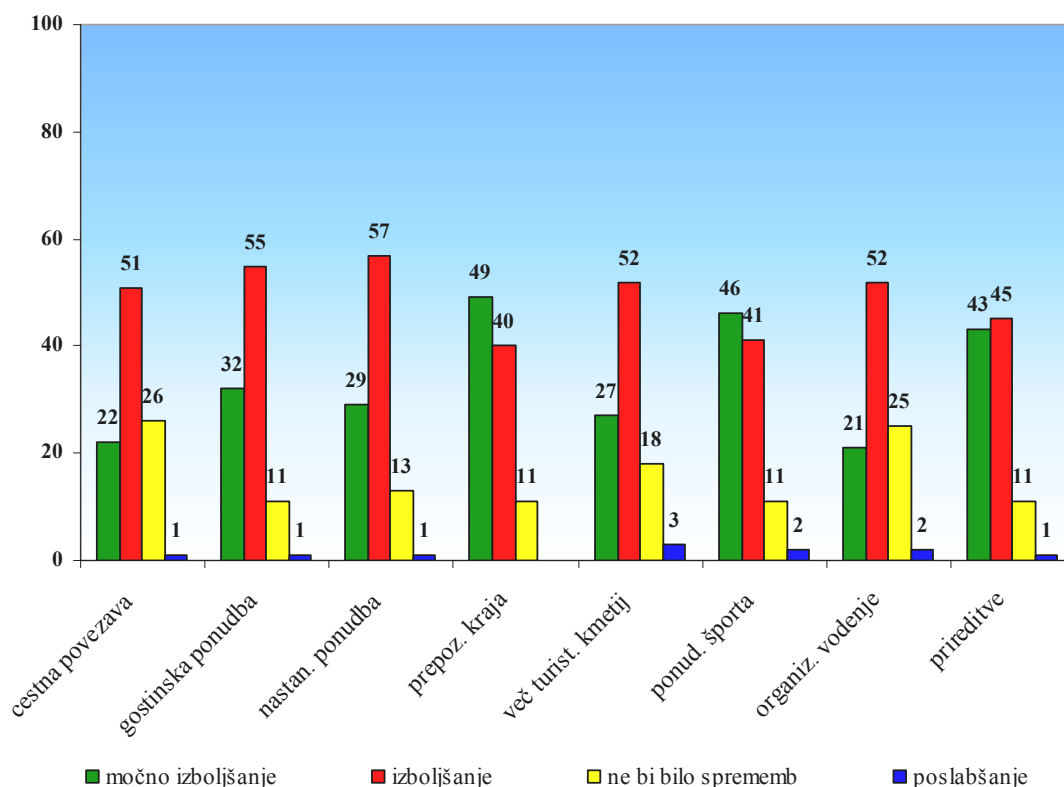

Slika 12: Ocena kakovosti storitev na območju Travnice gore

Na sliki 12 so gostje pozitivno odločali predvsem o športni ponudbi, saj so bile njihove ocene od dobre do odlične. 95 % anketirancev je ocenilo pohodništvo od dobro do odlično.

Malo manjše je število pri kolesarstvu (Slika 12), 81 %. 10 % vprašanih pa kolesarske ponudbe ne pozna. Menim, da so to obiskovalci, ki so bili prvič na Travnici gori.

Z gostinsko in nastanitveno ponudbo anketiranci niso zadovoljni (Slika 12), saj so jo v večini ocenili kot dobro ali bolj za silo. 32 % vprašanih nastanitvene ponudbe ne pozna. Med njimi so tudi domačini, ki dom obiščejo zaradi pohodništva in ne nameravajo prespati. 28 % anketirancev so nastanitveno ponudbo ocenili kot dobra do odlična in 40 % bolj za silo oz. slaba.

Slika 13: Ocena o izboljšanju kakovost turistične ponudbe

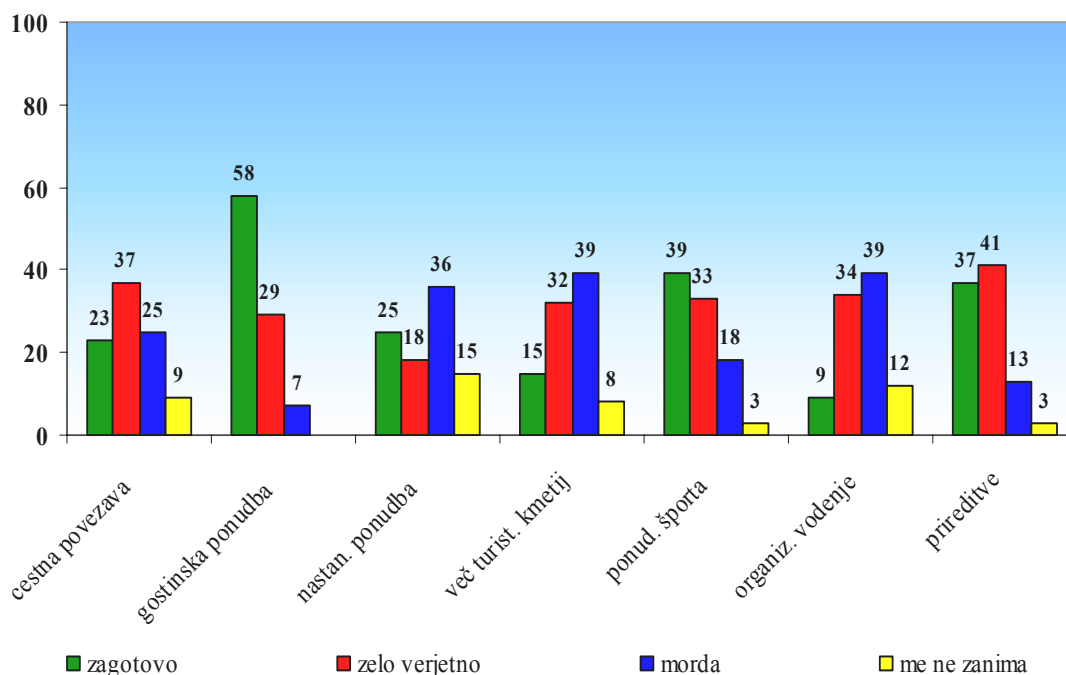
Na sliki 13 je razvidno, da si gostje želijo precej izboljšav.

Za močno izboljšanje (Slika 13) se je največ vprašanih opredelilo za večjo prepoznavnost kraja (49 %), pestrejšo ponudbo športnih aktivnosti (46 %) in zabavno kulturnih prireditev (43 %). Malo manj anketiranih se je odločilo za gostinsko ponudbo (32 %), nastanitveno ponudbo (29 %), več turističnih kmetij (27 %), izboljšanje cestne povezave (22 %) in organiziranega vodenja (21 %).

Za izboljšanje nastanitvene (57 %) in gostinske (56 %) se je odločilo več kot polovica anketiranih (Slika 13). Sledita ji izboljšava organiziranega vodenja po spominskih obeležjih (52 %), več turističnih kmetij ali kmetij z odprtimi vrati (52 %) cestne povezave (51 %), zabavno kulturnih prireditev (45 %), pestrejša ponudba športa (41 %) in (40%) večja prepoznavnost kraja.

Zanimivo pri tem je morda, da se je 26 % vprašanih odločilo (Slika 13), da pri boljši cestni povezavi in organiziranem vodenju po spominskih obeležjih, ne bi bilo večjih sprememb. Menim, da izboljšana cestna povezava ne igra pomembne vloge zato, ker si želijo pristnost neokrnjene narave.

Peščica anketiranih meni (Slika 13), da bi prišlo celo do poslabšanja, predvsem na področju turističnih kmetij, športnih aktivnosti in organiziranega vodenja po spominskih obeležjih.

Slika 14: Katero ponudbo bi uporabljali, glede na izboljšavo

Slika 14 prikazuje, koliko gostov bi še naprej uporabljajo ponudbo, če bi prišlo do izboljšav.

Zagotovo bi uporabljalo gostinsko ponudbo, saj se je zanjo odločilo kar 58 % anketiranih. Za ponudbo športnih aktivnosti se je odločilo 39 % anketiranih. Sledijo zabavno in kulturne prireditve (37 %), nastanitvena ponudba (25 %), izboljšanje cestne povezave (23 %). Le 15 % se jih je odločilo za uporabo pri izboljšanju turističnih kmetij.

Zelo verjetno bi uporabljali zabavno in kulturne prireditve, saj se je zanje odločilo kar 41 % anketiranih, sledi izboljšanje cestne povezave (37 %), organizirano vodenje po spominskih obehležjih (34 %), pestrejša ponudba športa (33 %) in malo več se jih je odločilo za uporabo turističnih kmetij oz. kmetij odprtih vrat.

Morda bi uporabljali, enako število anketiranih (39 %), organizirano vodenje in več turističnih kmetij oz. kmetij odprtih vrat. Sledi nastanitvena ponudba (36 %), cestna povezava (25 %) in ostale.

15 % anketiranih nastanitvena ponudba ne zanima, prav tako jih ne zanima organizirano vodenje (12 %), izboljšanje cestne povezave (9 %) in več turističnih kmetij (8 %).

4.2 ANALIZA PONUDBE

4.2.1 Intervju z najemnico doma, Vero Guljaš

Gasilska zveza Slovenije je lastnik doma na Travnici gori, ki oddaja objekt v najem. V obdobju 10. letih se je zamenjalo že veliko različnih najemnikov. Sedanja najemnica doma, s katero sem opravila individualni intervju, dom vodi že leto dni.

Pravi, da se je v zadnje letu močno dvignil obisk gostov. Veliko ljudi, ki so že pred leti obiskovali dom, se vračajo nazaj. To so predvsem gostje iz oddaljenih krajev, več kot 50 km. Nekateri se dogovorijo in rezervirajo prostor za praznovanja (rojstni dnevi, valet, mature, poroke, zaključene družbe, večjim organom – šola ...). Bistvena porast gostov je v pomladnih in poletnih dnevih, pohodniki. Zelo obiskan dom je tudi v jesenskem času, ko se odpre polharskih sezona.

V zadnjem letu je bilo organiziranih več zabav odprte družbe, plesi, vendar ni bilo veliko gostov. Sama menim, da je za to kriva nevednost ljudi in premajhna reklama. Tudi v bodoče je najemnica zelo motivirana za prirejanje raznih zabavnih in kulturnih prireditev.

Vprašali smo jo, če pozna in če je pripravljena sodelovati s kmetijami odprtih vrat oz. turističnimi kmetijami? Odgovor je bil pritrdilen in pravi, da se je že sama dogovarjala z domačini iz bližje okolice. To željo ima predvsem zaradi šolskih skupin, kjer imajo otroci naravoslovne tabore in v tem sklopu bi jim ponudila možnost ogleda po obstoječih kmetijah.

Zanimalo nas je tudi, če pozna program Leader, in če se je pripravljena prijaviti, za lokalno razvojno strategijo, ter tako pridobiti evropska sredstva. Za program je že slišala, vendar ona, kot najemnica pravi, da se ne more prijaviti. Vse to bi bilo lažje, če bi bila lastnica in kot lastnica bila pripravljena sodelovati in vložiti denar v infrastrukturo. Sama je v zadnjem letu investirala več kot 5.000 evrov, ker je obnovila ves ogrevalni sistem.

Meni, da je velik problem tudi cestna povezava. Veliko gostov se je obrnilo že pri križišču, kamor se zavije na Travno goro, saj je cesta makadamska.

Zanimalo nas je tudi, kakšna je trenutna nastanitvena ponudba? Rekla je, da je trenutno na razpolago, v domu, 55 skupnih ležišč, 19 posameznih in izven doma še dva bungalova, kjer ima vsak po tri ležišča.

Iz zgoraj navedenega bi lahko povzeli, da je najemnica zelo motivirana in pripravljena sodelovati z ljudmi. Tudi v bodoče, če bi ji uspelo pridobiti lastništvo, bi veliko investirala v infrastrukturo. Tako bi privabila večje število gostov in bila pripravljena odpreti nova delovna mesta. Vse to so njene želje, ki so dobre za prihodnost in lahko še veliko obetajo, saj je lepa lokacija in vse več povpraševanja po takšnih ponudbah na podeželju.

Za konec je bila najemnica doma na Travnici gori zaprosena za odgovore na anketno vprašanje glede ocene stanja in možnosti izboljšanja kakovosti turistične ponudbe (cestna povezava, gostinska in nastanitvena ponudba, prepoznavnost kraja ...). Za vse je odgovorila, da bi bilo potrebno močno izboljšanje, predvsem v ponudbi športnih aktivnosti, saj velikokrat Travno goro obiščejo šole.

4.2.2 Intervju z županom občine Sodražica, Blažem Milavcem

Z županom je potekal podoben intervju, vendar so bili njegovi pogledi vezani širše na obstoječe stanje turizma v Sodražici in njeni okolici in tako morda bolj objektivni in celoviti.

Najprej nas je zanimalo, katere skupine ljudi obiskujejo Travnico goro. Meni, da so to večinoma domačini, posamezno ali večje organizirane skupine v okviru šole. Z oddaljenih krajev pa meni, da so to večje skupine ljudi, zaključene družbe, ki najamejo dom. Meni, da se populacija ljudi vrača nazaj, le če so imeli pozitivno izkušnjo. Vračali naj bi se tudi gostje iz preteklosti, ki so poznali dom še v starem »sijaju«.

Kot župan je zelo nezadovoljen tako s turistično ponudbo v občini Sodražica, kot posledično z obiskom turistov v naših krajih. Sodražica bi morala privabiti specifične goste, saj glede na njeno majhnost in danost, ne vidi prihodnosti v masovnem obisku turistov. Meni, da Sodražica nima slabih pogojev za razvoj turizma v primerjavi z drugimi občinami, saj ima veliko manjših znamenitosti, na katerih bi se lahko gradila turistična ponudba in s tem promocija kraja. Ta bi privabila ravno te specifične goste.

V sodelovanju s kmetijami odprtih vrat oz. turističnimi kmetijami meni, da bi v okviru zmožnosti občine poizkušal najti skupno rešitev, da bi občina prevzela logistiko, infrastrukturo in s tem pripomogla pri razvijanju podeželskega turizma. Tako bi z domačini, ki bi s svojimi ponudbami pripravili razširjeno ponudbo in tako posledično privabili več gostov.

Zanimalo nas je tudi, koliko je občina investirala na področju turizma? Župan pravi, da je prispevala za delovanje smučarskega kluba (vlečnica, »ratrak«), saj je bilo smučišče v zadnji letih številčno obiskano. Veliko je bilo tudi gostov iz tujine. Tu sva se oba strinjala, da je to dobra turistična promocija za kraj. Nekoč je bila tudi ideja, da bi se smučišče Izver razširilo in povežalo z domom na Travnici gori. To bi bilo idealno za smučarske ljubitelje.

Občina sodeluje tudi z drugimi društvi. Ti prirejajo javne prireditve (Tržni dan, kolesarski maraton, smučarska tekmovanja, balinanje, turnirji v malem nogometu ...).

V sklopu turističnega društva so organizirani tudi pohodi na Travnico goro v okviru kulturnih praznikov. Tradicionalni novoletni in prvomajski pohodi z baklami.

Na koncu smo postavili enako vprašanje kot vsem anketiranim do sedaj, da naj oceni v kolikšni meri bi se izboljšale kakovosti turistične ponudbe? Župan meni, da pri izboljšanju primerne cestne povezave ne bi bilo večjih sprememb, saj glede na izkušnje z ljudmi, bi bilo slabo vložiti v cestno infrastrukturo, saj bi pokvarili »dih« neokrnjene narave. Rekel je: "Pokljuka je vsa v makadamu".

Močno izboljšanje bi bilo po mnenju sogovornika potrebno pri kmetijah odprtih vrat in turističnih kmetijah. Izboljšanje pa za ostale ponudbe.

4.2.3 Intervju z aktivnim članom turističnega društva, Dejanom Drobničem

Predsednik turističnega društva Sodražica je Jože Levstek. Z njim smo želeli opraviti intervju, vendar zanj ni pokazal interesa, saj se ne ukvarja z društvom in je predsednik zgolj formalno. Zato je bil namesto z njim opravljen intervju z aktivnim članom turističnega društva, blagajnikom, Dejanom Drobničem.

Na območje Travne gore in posledično občine Sodražice meni, da prihajajo najpogosteje organizirane skupine ali manjše neorganizirane skupine. Dom naj bi obiskali tudi gostje, ki živijo v počitniških hišah, v bližini doma. Meni, da se turisti ne vračajo, saj naj ne bi bili zadovoljni z dosedanja ponudbo, ker se v zadnjih 10 letih ni nič spremenilo.

Večina turistov, ki pridejo v naše kraje, se ustavijo na smučišču Izver, nekaj jih zaide v sotesko Kadice.

Pripravljeni so tudi na sodelovanje s kmetijami, saj naj bi kmetije pozitivno vplivale na razvoj turizma. Privabile bi goste iz mestnih naselij, kjer bi se jim nudila domača kuhinja in prenočišča.

Turistično društvo je imelo velike načrte z infrastrukturo gostinskega objekta v Izverju, kjer bi se nudila gostinska in nastanitvena ponudba. Društvo naj bi imelo v lastništvu veliko parcel na Travni gori, ki so jih imeli namen prodati, vendar so jih zaradi denacionalizacije izgubili. Z dobljenim denarjem bi investirali v objekte, pa so vsi načrti padli v vodo. Društvo je v zadnjem letu investiralo v ureditev okolice Soteske Kadice. Popravili so poti in postavili pohodniške table.

Pri vprašanju, če so kdaj zaprosili za državno pomoč, je odgovoril pritrdilno. Dobili naj bi subvencije od RS za čiščenje okolja in nekaj denarja za prireditev Tržnega dne.

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

5.1 RAZPRAVA

Na Travnici gori imamo vse možnosti za razvoj turizma na podeželju. Veliko bi pripomogla k temu tudi sama občina, saj bi svojim prebivalcem predstavila vse možnosti, ki jim jih lahko ponuja podeželski turizem. Predstavila bi prednosti in slabosti. Iz anket smo dobili pozitiven odziv pripravljenosti sodelovanja med ljudmi. Bogata naravna in kulturna dediščina, gostoljubnost ljudi in ustrezna namestitvena infrastruktura so priložnosti, ki jih je v bodoče dobro tržiti kot skupen produkt celotnega območja. Vsem, že dobro poznana suha roba v naše kraje že vrsto let privabi mnogo ljudi (Ribniški sejem in ponovna oživitve Tržnih dni v Sodražici). Z dobro promocijo bi privabili še več gostov.

V današnjem času podeželje izgublja svojo vlogo na območju, kjer naj bi se pridelovala hrana in opravljala kmetijska opravila. Vedeti moramo, da podeželje niso samo območja vasi, manjših krajev, ampak sem spadajo tudi večja mesta, ki danes nudijo potrebno gospodarsko usmerjenosti k potrošniku in partnerstvu. Podeželje vse bolj postaja prostor za bivanje in rekreacijo. Kakovost življenja na podeželju temelji na uvajanju gospodarske dejavnosti. Te temeljijo na lokalnih virih in dobrinah in niso v nasprotju z varovanjem okolja. Razvoj temelji na ekoloških ukrepih, z velikim poudarkom na čistem okolju. Ohranjenost narave in kulturna vrednota prostora postajata vse bolj pomembna postulata za razvoj turizma na podeželju. Naselja so manj razvita, zato pa bistveno bolj kakovostna za preživljanje prostih dni.

Ob strokovni in politični podpori se vse bolj uveljavlja tudi napredek kmetijstva in razvoj različnih dopolnilnih dejavnosti. Dopolnilne dejavnosti omogočajo ljudem, da se ukvarjajo s kmetijsko pridelavo in predelavo. Vedno več je povpraševanja po ekološki pridelavi hrane, saj ljudje hočejo živeti zdravo življenje in ti domači proizvodi so produkt trženja. Poleg kmetijske pridelave hrane se lahko razvijajo tudi druge aktivnosti, povezane z zaokroženo turistično ponudbo. V mislih imamo turistične kmetije ali kmetije odprtih vrat. Te se lahko vključijo v ponudbo na več načinov. To daje izjemno priložnost družinskim članom, da se zaposlujejo na svojih kmetijah in se s svojim delom promovirajo. Tako bi ponudba lahko segala od stacionarnih turističnih kmetij preko izletniških kmetij.

Svojo ponudbo bi razširili z izdelki suhe robe, saj je to dobra tržna niša. Ni potrebno, da je to veliko izdelkov, ampak samo dva ali trije različnih primeri pri posamezniku. Vsak lahko prikaže svoje znanje in sposobnosti, pri tem uživa in dobro zasluži. Trendi v svetu in pri nas kažejo, da imajo takšne kmetije vse več zvestih odjemalcev - tako za počitnice kot tudi pri prodaji hrane in domače obrti, ki so jo gostje spoznali med bivanjem na ekološko usmerjeni kmetiji. Tudi gozd ima pomembno vlogo, saj zagotavlja varnost in možnost kakovostnega razvoja. Gozd vpliva na biološko stabilnost v prostoru in kakovost življenjskega okolja, ki nudi možnosti celovite turistične ponudbe.

Turistično društvo na podeželju bi moralo igrati pomembno vlogo, kjer bi se ljudje družili, izmenjali svoja mnenja, ter uresničili veliko svojih interesov in potreb. V teh društvih ljudje organizirajo razne prireditve, spodbujajo in usmerjajo turistično ponudbo, skrbijo za urejanje okolja, se izobražujejo, oživljajo in negujejo vaše običaje, spodbujajo mlade k razvoju turizma, skrbijo za pešpoti in kolesarske steze, prireajo kmečke igre in podobno.

Združenje turističnih kmetij organizira izobraževanja za turizem na kmetiji, ki jih priredijo v sodelovanju s strokovnimi šolami več tečajev za pridobitev osnovnih znanj za opravljanje turistične dejavnosti na kmetiji. Obenem poglobljajo znanja z različnih področij dela, s katerimi se srečujejo nosilci turističnih kmetij (od prehrane, tujih jezikov do trženja in ekonomike).

Mladi se lahko vključujejo v izobraževalni sistem, ki prinaša na podeželje nov utrip, novo miselnost, aktivnost in medsebojne odnose. Mladi se v mestih srečujejo z drugačno kulturo, z drugačnimi vrednotami in jih prenašajo na podeželje. Tisti, ki ostajajo na podeželju, postajajo najpomembnejši dejavnik razvoja. Izobraževanje jim mora nuditi širino znanj, da se bodo zavedali svoje vloge in vloge podeželja ter uresničili možnosti kvalitetnega življenja. Tega bi se mogli domačini udeležiti.

Pri sprejemanju novih odločitev, vodenju turističnih kmetij in razvoja dopolnilnih dejavnosti, se vedno soočamo z prednostmi in slabostmi, priložnostmi in tveganji.

5.1.1 Prednosti

- Turizem je najhitrejša razvijajoča se panoga,
- izboljšanje bogate in naravne kulturne dediščine, ki je privlačna pokrajina za bivanje in razvoj sodobnih oblik turizma na podeželju,
- velike površine travnikov in pašnikov omogočajo dobro izhodišče za ekološko kmetovanje,
- ohranjanje kmetijskih in obrtnih proizvodov v povezavi z razvojem turizma,
- športno – rekreacijske infrastrukture (kolesarjenje, smučanje, konjenišstvo, izletniške, planinske poti ...),
- nadaljnje možnosti in naraščanje zanimanja za izgradnjo nastanitvenih zmogljivosti so prednosti regije za povezovanje podeželskega gospodarstva z večjimi in manjšimi odjemalci pridelkov in izdelkov,
- gospodarska razpršitev storitev na podeželskem prostoru,
- zaposlitev (nova delovna mesta in s tem manjša brezposelnost),
- povezave z ostalimi kmetijskimi gospodarstvi.

5.1.2 Slabosti

- Zaposlitev v turizmu ni pogosto idealna izbira,
- zaraščanje pokrajine je posledica opuščanje kmetovanja in pomeni osiromašenje podobe podeželja,
- zelo slabo razvito podjetništvo, ki bi ob ustreznih podpornih programih povezovanja in trženja na podeželju,
- gostinska, infrastruktura in druge turistične ponudbe so lahko premalo povezane,
- premalo delovnih mest na podeželju, zato mladi iščejo zaposlitev v večjih mestih,
- varovanje naravne in kulturne dediščine lahko predstavlja slabost, predvsem za tiste, ki želijo širiti svojo dejavnost,
- obstoječe ponudbe se ne tržijo dovolj dobro,
- turistična ponudba je premalo poznana.

5.1.3 Priložnosti

- V razvoj regije bo potrebno vključiti vse njene dele, tako v smislu razvoja turizma, kakor tudi razvoja javnih storitev na podeželju,
- svetovni trendi turizma napovedujejo spremembe v tej panogi. Povečalo se bo povpraševanje po alternativnih možnostih oddiha namesto klasičnih destinacij, obenem pa se bo povečalo povpraševanje po novih storitvah znotraj uveljavljenih destinacij,
- primerno usposobljeni turistični vodiki, ki bodo znali predstaviti ponudbo na podeželju,
- razvoj podeželja bo pomemben predvsem zaradi bivanja v kakovostnem okolju,
- posamezniki bi se lahko poklicno ukvarjali s trženjem podeželske ponudbe,
- vzpostaviti spletni portal, kjer bo zbrana vsa turistična ponudba, vključno s tekočimi dogodki.

5.1.4 Tveganja

- Podeželje je treba vključiti v razvojno dinamiko regije tako glede razvoja podjetništva kot tudi razvoja infrastrukture. Predvsem je treba vzpostaviti tiste javne storitve, ki bodo ljudem omogočale kakovostno življenje na podeželju,
- z razvojem podeželskega podjetništva in povezovanja je treba zaustaviti procese opuščanja nekaterih še ohranjenih obrti, pridelkov in produktov. Preko razvoja dohodkovnih priložnosti na podeželju pa je treba zgraditi trend zaustavitve padanja števila prebivalstva,
- s pospešenim vlaganjem v mestno infrastrukturo, na račun podeželske, bomo zavirali razvoj,
- funkcija podeželja se je s časom spremenila, vendar se ji ne sledi na primeren način. Še vedno se govori o ohranjanju podeželja, medtem ko bi bilo primerneje govoriti o razvoju podeželja,
- mladi, ki želijo razviti gospodarsko dejavnost, so redki, poleg tega pa nimajo lastnega kapitala. Javni razpisi za nepovratna sredstva predpostavljajo tudi lastno sofinanciranje, vendar mladi tega največkrat ne zmorejo in zaradi tega ne kandidirajo za tovrstna sredstva.

5.2 SKLEPI

Turizem na podeželju je pomembna veja turizma in je izjemno odvisen od kakovosti prostora. Na podeželju je potrebno zagotoviti širok razpon storitev in dejavnosti ter ustvariti nove ekonomske temelje, ki so uglašeni z ohranjanjem kulturne krajine in narave ter z ohranjanjem in razvojem funkcionalnih, ekoloških in estetskih potencialov tega prostora. Med mestom in podeželjem je treba okrepiti sožitje in partnerstvo, tako v prostorskem kot gospodarskem in kulturnem smislu, da bi se slednje lahko revitaliziralo.

Rezultati anket so pokazali velik interes nadaljnje uporabe ponudb, če bi prišlo do izboljšav. Manjše kmetije, ki niso registrirane kot turistične ali kmetije odprtih vrat, bi se morale povezati z dosedanjimi ponudniki in najti kakšno rešitev izboljšanja ponudbe in sodelovanja. Veliko bi se moralo narediti na večji prepoznavnosti kraja, saj bi tako se povečalo število gostov. Povečati in izboljšati bi se morala gostinska in nastanitvena ponudba.

Delovne hipoteze so potrdile:

- pozitiven odziv gostov na analiziranem območju za razširitev turistične ponudbe. Okolica ima velik potencial za razširitev turistične ponudbe;
- število gostov na analiziranih lokacijah se je v zadnjem letu bistveno povečalo, vendar so to gostje na enodnevnem obisku tega območja. Sem prihajajo v večjih skupinah z organiziranim vodenjem ali kot manjše skupine prijatelje. Ne smem izključiti tudi številnih družin, ki pridejo na enodnevni oddih v naravo;
- obstoječi ponudniki so pripravljeni vložiti dodatna sredstva, saj vidijo to kot poslovno priložnost in so pripravljeni sistematizirati nova delovna mesta;
- izboljšati oz. močno izboljšati bi se morale vse turistične ponudbe. Predvsem bi se mogla izboljšati gostinska in nastanitvena ponudba;
- ljudje niso zadovoljni s cestno povezavo in prepoznavnostjo kraja;
- dobre možnosti za razvoj turističnih kmetij in kmetij odprtih vrat, saj so ponudniki pripravljeni sodelovati;
- dobro bi se razvil tudi lovski turizem, saj so v ribniški informacijski točki gostje iz tujine spraševali, po organiziranem vodenju po poteh rjavega medveda.

6 POVZETEK

Negativni splošni gospodarski in demografski trendi analiziranega območja ter upadanje dohodkov v samem kmetijstvu so problemi, zaradi katerih smo se odločili za natančnejšo raziskavo območja Travnice gore.

V diplomski nalogi smo se poizkušali osredotočiti na možnosti ponovne oživitve rekreacijske infrastrukture in razširitve turističnih aktivnosti na Travnici gori. Obravnavali smo obstoječo ponudbo, hkrati pripravili predloge za oživitev turistične ponudbe.

Cilji naloge:

- identifikacija razvojnih danosti za podeželski turizem na območju Travnice gore;
- izdelava priporočil o vsebini in obsegu nadaljnega razvoja turističnih zmogljivosti na analiziranem območju in strategiji njihovega trženja;
- ocena zainteresiranosti (neposrednega in posrednega) vključevanja kmetij v turistično ponudbo Travnice gore.

Izvedli smo analizo povpraševanja in se osredotočili na možnosti ponovne oživitve turistične ponudbe v okviru Doma na Travnici gori.

Ugotovili smo, da je večina gostov iz domačega območja, v oddaljenosti od 10 do 30 km, ki prihajajo na enodnevni izlet. Večina jih prihaja v skupinah, predvsem mladi. Starejša populacija pa s svojimi družinami.

Anketirani so zadovoljni s trenutno ponudbo športnih aktivnosti, niso pa zadovoljni z nastanitveno in gostinsko ponudbo. Ocenili so tudi možnosti izboljšave določenih ponudb, ter njihov interes nadaljnje uporabe ponudbe. Izkazalo se je, da si želijo na vseh področjih izboljšav, predvsem v gostinski in nastanitveni ponudbi. Želijo si tudi razvoja turističnih kmetij ali kmetij odprtih vrat. Veliko priložnosti vidijo v splošnem regionalnem razvoju, neizkoriščenih naravnih danostih in možnostih nadaljnega razvoja.

Na območju nisemo mogli oceniti vključevanja kmetij v turistično ponudbo, saj jih na anketiranem območju ni. Manjše kmetije obstajajo v občini Sodražica in tem kmetijam bi bilo dobro predstaviti trend podeželskega turizma in njegov pomen ter možnosti vključevanja v turistično ponudbo.

Opravili smo tudi analizo ponudbe med obstoječimi ponudniki. Ugotovili smo, da si želijo razvoja turizma in skupnega sodelovanja. Predvsem si želijo sodelovanja s turističnimi kmetijami ali kmetija odprtih vrat. Menijo, da je lokacija primerna za razvoj podeželskega turizma, vendar so za njeno razširitev potrebni ljudje, ki se bodo spopadli z vsemi težavami, ki bi jih doletele. Domačinom bi bili pripravljeni pomagati in razširiti njihovo ponudbo in tako posledično privabili več gostov. Pripraviti bi se moral strateški načrt prodora na trg, razvoja proizvodov, širitev trga in diverzifikacije.

7 VIRI

- AKTRP (Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja). Sektor za razvoj podeželja. 2000. Projekt CRPOV – Travnica gora. Ljubljana, Agencija RS za kmetijske trge.
- AKTRP (Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja). Sektor za razvoj podeželja. 2007. Izravnalna plačila za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD). <http://www.aktrp.gov.si/index.php?id=6309> (20. nov. 2007).
- Atlas Slovenije. 1985. Karte. Ljubljana, Mladinska knjiga: 185
- Bedrač M, Cunder T. 2006. Slovenska kmetijska politika in večnamenskost kmetijstva. V: Slovenija v EU – izzivi za kmetijstvo, živilstvo in podeželje, Moravske toplice, 10-11 nov. 2005. Ljubljana, Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije - DAES: 243
- Debeljak J., Henigman A., Južnič L., Mahne L., Mate J. 2006. Razvojni program podeželja po poteh dediščine od Idrije do Kolpe. V skladu z uredbo sveta o podpori za razvoj podeželja iz EKSRP 2007-2013: 26. http://www.ruralur.si/html/rrplur_podezelje/docs/Po_poteh_dediscine_od%20Idrije_do_Kolpe.pdf (26. okt. 2007)
- Društvo Ogenjca. 2004. Organizacija društva za ohranitev spomina na partizansko bolnico Ogenjca. <http://home.amis.net/davidovi/OGENJCA%20II.htm> (30. okt. 2007)
- Erhart V., Juvančič L., Erjavec E. 2004. Percepcija dopolnilnih dejavnosti v slovenskem kmetijstvu. Domžale, Biotehniška fakulteta, Odd. za zootehniko: 4, 10 (CD-ROM)
- Enotni programski dokument 2004 – 2006. 2003. Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu (alternativni dohodkovni viri): 185 http://www.unp.gov.si/slov/zakonske_podlage/enotni_programski_dokument_2004-2006.pdf (21. nov. 2007)
- Evropska komisija 2007. 2007. Politika razvoja podeželja 2007–2013. http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_sl.htm (11. dec. 2007)
- Henigman A. 2007. Zbiranje projektnih predlogov za črpanje sredstev iz osi Leader v letu 2008. Rešeto, Glasilo Občine Ribnica, 11: 14. <http://www.ribnica.si/util/bin.php?id=2007082312081218> (11. dec. 2007)
- Juvančič L. 2004a. Predavanja pri predmetu Obnova vasi. Trajnostni razvoj in razvoj podeželja. Razvoj podeželskega turizma (neobjavljeno)
- Juvančič L. 2004b. Koncept večnamenskosti kmetijstva v kmetijski politiki. Predavanje pri predmetu Agrarna politika in ekonomika, podiplomski študij bioloških in biotehniških znanosti (neobjavljeno)
- Juvančič L. 2004c. Alternativni dohodkovni viri na podeželju. Predavanje v okviru predmeta Obnova vasi (VSŠ Zootehnika) (neobjavljeno)

- Juvančič L. 2002. Model odločanja o zaposlovanju na kmečkih gospodarstvih v Sloveniji. Doktorska disertacija. Ljubljana, Biotehniška fakulteta. Odd. za zootehniko: 130
- Juvančič L. 2003. Predavanja pri predmetu Agrarna ekonomika. Proizvodnji dejavniki in njihovo izkoriščanje – uporaba mejnih načel. Posledica nemobilnosti proizvodnih dejavnikov (neugodne strukture) v kmetijstvu. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Odd. za zootehniko: 18
- Kovačič M. 2003. Turizem v razvoju podeželja in prispevek mladih. V: Znanje, mladi in turizem, Rakitna, 16. dec. 2003.
http://www.ds-rs.si/dejavnost/posveti/pos03_5.htm (9. okt. 2007)
- MKGP. 2006. Program razvoja podeželja. Dopolnilne dejavnosti in gospodarstvo na podeželju.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/saSSo/1PRP_osnutek_10_11_2006.pdf (17. nov. 2007)
- MKGP. 2007a. Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja 2007–2013.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/Breda/PRP/NSN_junij07_01.pdf (12. okt. 2007)
- MKGP 2007b. Navodila in priporočila za izvajanje pristopa Leader v Republiki Sloveniji v programskem obdobju 2007 – 2013.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/Breda/gradiva/Navodila_LEADER_avgust.pdf (17. nov. 2007)
- Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije. 2006. Glažuta – Grobišče Brezno pri Konfinu 1.
http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/2005/PDF/razpisna_dokumentacija/2006_07_27_Konfin_opis_grobisca.pdf (26. okt. 2007)
- Nacionalno turistično združenje. 2007. Kmetije.
<http://www.ntz-nta.si/default.asp?ID=107> (11. dec. 2007)
- Občina Sodražica. 2000a. Naselja in prebivalstvo.
http://www.sodrazica.si/sl/informacija.asp?id_meta_type=54 (17. nov. 2007)
- Občina Sodražica. 2000b. Kraji in znamenitosti.
http://www.sodrazica.si/sl/informacija.asp?id_meta_type=54 (17. nov. 2007)
- Občina Sodražica. 2000c. Kraji in znamenitosti. Romarska cerkev Marije Vnebovzete pri Novi Štifi.
http://www.sodrazica.si/sl/informacija.asp?id_meta_type=42&id_informacija=176 (26. okt. 2007)
- Občina Sodražica. 2002. Tržni dan.
http://www.sodrazica.si/sl/informacija.asp?id_meta_type=51&id_informacija=274 (26. okt. 2007)

- Oblak O. 2002. Ocena skupnega dohodka na kmečkih gospodarstvih v Sloveniji. Magistrsko delo. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Odd. za agronomijo: 110 str.
- Ribnica skozi stoletja. 1982. Jelenov žleb. Ljubljana, Kočevski tisk: 134 str.
- STO (Slovenska turistična organizacija). 2007. Raziskave in razvoj.
http://www.slovenia.info/si/Statisti%C4%8Dni-podatki.htm?ppg_statisticni_podatki2005=0&lng=1 (11. dec. 2007)
- SURS (Statistični urad RS). 2002. Delovno aktivno prebivalstvo po dejavnosti, naselja, Slovenija.
http://www.stat.si/popis2002/si/rezultati/rezultati_red.asp?ter=NAS-P&c=S&st=121 (17. nov. 2007)
- SURS (Statistični urad RS). 2007a. Dopolnilne dejavnosti na družinskih kmetijah, Slovenija, po letih.
http://www.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=1516106S&ti=Dopolnilne+dejavnosti+na+dru%9Einskih+kmetijah%2C+Slovenija%2C+po+letih&path=../Database/Okolje/15_kmetijstvo_ribistvo/03_kmetijska_gospod/05_15161_delovna_sila/&lang=2 (20. nov. 2007)
- SURS (Statistični urad RS). 2007b. Regionalni bruto domači proizvod po regijah Slovenije 1995-2004.
http://www.stat.si/tema_ekonomsko_nacionalni_bdp1.asp (7. okt. 2007)
- SURS (Statistični urad RS). 2007c. Delovno aktivno prebivalstvo po SKD ter po statističnih regijah, julij 2007.
http://www.stat.si/popis2002/si/rezultati/rezultati_red.asp?ter=NAS-P&c=S&st=121 (17. nov. 2007)
- SURS (Statistični urad RS). 2007d. Standardna klasifikacija dejavnosti (SKD).
http://www.stat.si/vodic_oglej.asp?ID=42&PodrocjeID=14 (28. okt. 2007)
- SURS (Statistični urad RS). 2007e. "Statistični podatki o zaposlenosti po Standardni klasifikaciji dejavnosti" (osebni vir, 26. sep. 2007)
- Vrbole A. 2000. Actors, Discourses and Interfaces of Rura Tourism Development at the Local Community Level in Slovenia: Social and Political Dimensions of the Rural Tourism Development Process. *Journal of Sustainable Tourism*, 8, 6: 479–490
- Zavod RS za varstvo narave. 2007. Natura 2000. Uredba o območjih Natura 2000.
http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/zakonodaja/okolje/ohranjanje_narave/natura_uredba_sprejeta_priloga2_2_potencialna.pdf (26. okt. 2007)
- Youth Farm. 2005a. Izobraževalni pripomoček za mlade kmete v novih članicah EU. Dopolnilne dejavnosti v kmetijstvu. Razvoj dopolnilnih dejavnosti (diverzifikacija) na kmetijah. http://www.itr.si/javno/youth_farm/sl/index.html (16. okt. 2007)

Youth Farm. 2005b. Izobraževalni pripomoček za mlade kmete v novih članicah EU. Turizem. Podeželski turizem. http://www.itr.si/javno/youth_farm/sl/non-agric-activities4.html#IV._DEL:%A0%A0%A0%A0%A0%A0%A0_TURIZEM (16. okt. 2007)

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorju doc. dr. Luki JUVANČIČ za ves trud in strokovne nasvete ter za potrpežljivost ob izvedbi diplomske naloge.

Zahvaljujem se dr. Nataši Siard za pomoč pri urejanju in pregledu diplomske naloge.

Zahvaljujem se mojima staršema za ves trud, ki sta ga vložila vame, in mi omogočila študij.

Zahvaljujem se mojemu Mihi za vso podporo in pomoč.

Zahvaljujem se sestrični, prof. Beti Vovko, ki je lektorirala nalogo.

Hvala!

PRILOGE

Priloga A:

Anketa za obiskovalce

1. V katerem od spodaj navedenih opisov se najbolje prepoznate?

- a) Sem izletnik na enodnevnem obisku,
- b) sem turist na večdnemnem obisku tega območja s prenočiščem v bližini Travnice gore (do 20 km),
- c) sem turist na večdnemnem obisku tega območja s prenočiščem v drugih delih Slovenije (navedite kje _____).
- d) ostalo: _____.

2. Kolikokrat ste v zadnjih 12 mesecih obiskali Travno goro oz. njeno okolico?

- a.) Sem prvič tukaj,
- b.) enkrat,
- c.) od dva- do petkrat,
- d.) od šest- do desetkrat,
- e.) več kot desetkrat,
- f.) drugo: _____.

3. Kako daleč ste potovali, da ste prišli do sem?

- a) Med 2 in 10 km,
- b) med 10 in 30 km,
- c) med 30 in 50 km,
- d) več kot 50 km.

4. Ali ste prišli sem:

- a) Sami,
- b) s partnerico(-jem) / prijateljico(-jem),
- c) z družino,
- d) z organizirano skupino (več kot 10 oseb),
- e) s prijatelji (manj kot 10 oseb).

5. Ali ste (oziroma boste) današnji obisk Travnice gore združili s postankom še kje v bližnji okolici?

- a.) Da (prosim, navedite kam: _____).
- b.) ne.

6. Kako ste izvedeli za ta kraj?

- a.) Travno goro obiskujem že dolga leta,
- b.) od prijateljev oz. znancev,

- c.) iz elektronskih medijev (televizija, internet, radio),
 d.) iz tiskanih medijev (časopisi, revije),
 e.) iz popotnih vodičev oz. priročnikov, informativnih brošur,
 f.) drugo: _____.

7. Zakaj ste se odločili, da obiščete Travno goro?

- a.) Stik z naravo,
 b.) dobra gostinska in nastanitvena ponudba,
 c.) zaradi športnih aktivnosti,
 d.) lepa lokacija,
 e.) drugo: _____.

8. Na kakšni ravni se vam zdi kakovost naslednjih storitev na območju Travne gore?

		Ne poznam	Odlična	Zelo dobra	Dobra	Bolj za silo	Slaba
(1)	Gostinska ponudba	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(2)	Nastanitvena ponudba	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(3)	Pohodništvo	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(4)	Kolesarstvo	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. V kolikšni meri bi po vašem mnenju spodaj našteje izboljšave izboljšale kakovost turistične ponudbe Travne gore?

		Močno izboljšanje	Izboljšanje	Ne bi bilo večjih sprememb	Poslabšanje
(1)	Primerna cestna povezava	☐	☐	☐	☐
(2)	Boljša gostinska ponudba	☐	☐	☐	☐
(3)	Boljša nastanitvena ponudba	☐	☐	☐	☐
(4)	Večja prepoznavnost kraja	☐	☐	☐	☐
(5)	Več kmetij odprtih vrat in turističnih kmetij	☐	☐	☐	☐
(6)	Pestrejša ponudba športnih aktivnosti	☐	☐	☐	☐
(7)	Organizirano vodenje po spominskih obeležjih	☐	☐	☐	☐
(8)	Zabavne in kulturne prireditve	☐	☐	☐	☐
(9)	Drugo: _____	☐	☐	☐	☐

10. Če bi izboljšali zgoraj navedene stvari, ali bi večkrat obiskali Travno goro?

- a) da (pojdi na vpr. 11)
- b) ne (pojdi na vpr. 12)

11. Katere od spodaj naštetih izboljšav bi uporabljali?

		Zagotovo	Zelo verjetno	Morda	Me ne zanima
(1)	Boljša gostinska ponudba	☐	☐	☐	☐
(2)	Boljša nastanitvena ponudba	☐	☐	☐	☐
(3)	Več kmetij odprtih vrat in turističnih kmetij	☐	☐	☐	☐
(4)	Pestrejša ponudba športnih aktivnosti	☐	☐	☐	☐
(5)	Primerna cestna povezava	☐	☐	☐	☐
(6)	Organizirano vodenje po spominskih obeležjih	☐	☐	☐	☐
(7)	Zabavne in kulturne prireditve	☐	☐	☐	☐
(8)	Drugo: _____	☐	☐	☐	☐

12. Spol (anketar izpolni sam)

- a.) Moški,
- b.) ženski.

13. Za konec vas prosim še za podatek o vaši starosti

- a.) Manj kot 25. let,
- b.) med 26. – 35. let,
- c.) med 36. – 45. leti,
- d.) med 46. – 55 leti,
- e.) več kot 56 let.

Najlepša hvala za sodelovanje.

Priloga B:

Anketa ključnih informatorjev

1. Katere skupine ljudi obiskujejo Travno goro?

- a.) Posamezniki,
- b.) družine,
- c.) organizirane skupine (več kot 10 ljudi),
- d.) manjše družbe prijateljev (manj kot 10 ljudi),
- e.) starejša populacija ljudi, penzionisti,
- f.) drugo: _____.

2. Ali se določena populacija ljudi vrača nazaj?

- a.) DA,
- b.) NE.

3. Kako ste zadovoljni z dosedanjim obiskom? Ali je vaše št. gostov v zadnjih petih letih naraslo ali padlo?

4. Kdaj število gostov bistveno naraste?

5. Kateri so vaši redni gostje?

6. Bi bili pripravljeni sodelovati s kmetijami odprtih vrat?

- a.) DA,
- b.) NE.

7. Če NE, lahko poveste zakaj?

8. Bi lahko z izboljšano ponudbo privabili več gostov?

- a.) DA,
- b.) NE.

9. Koliko ste v zadnjih petih letih investirali v obstoječ objekte in njihovo okolico?

- a.) Manj kot 2000 EUR (479.280, 00 SIT)
- b.) Več kot 3000 EUR (718.920,00 SIT,
- c.) Več kot 5000 EUR (1.198.200, 00 SIT)
- d.) Več kot 10. 000 EUR (2.239.640,00 SIT)

10. Bi odprli nova delovna mesta, da bi gostom bistveno več nudili?

11. Ali ste kdaj zaprosili za državno pomoč ter od kod ste jo dobili? Če niste, prosim, navedite razloge zakaj ne?

12. Pred leti je bilo v okviru doma organiziranih več zabavno kulturnih prireditev. Zakaj tega ni več?

13. V kolikšni meri bi po vašem mnenju spodaj našteje izboljšave izboljšale kakovost turistične ponudbe Travnje gore?

		Močno izboljšanje	Izboljšanje	Ne bi bilo večjih sprememb	Poslabšanje
(1)	Primerna cestna povezava	☐	☐	☐	☐
(2)	Boljša gostinska ponudba	☐	☐	☐	☐
(3)	Boljša nastanitvena ponudba	☐	☐	☐	☐
(4)	Večja prepoznavnost kraja	☐	☐	☐	☐
(5)	Več kmetij odprtih vrat in turističnih kmetij	☐	☐	☐	☐
(6)	Pestrejša ponudba športnih aktivnosti	☐	☐	☐	☐
(7)	Organizirano vodenje po spominskih obehžjih	☐	☐	☐	☐
(8)	Zabavne in kulturne prireditve	☐	☐	☐	☐
(9)	Drugo: _____	☐	☐	☐	☐

14. Splošni podatki o anketirancu.

Najlepša hvala za sodelovanje.